

FEDDES/OLTHOF

HANDREIKING MAAVELD BIJLMERMUSEUM

**OMGANG MET GROEN EN OPENBARE RUIMTE
IN HET BESCHERMD STADSGEZICHT**

HANDREIKING MAAIVELD BIJLMERMUSEUM

OMGANG MET GROEN EN OPENBARE RUIMTE IN HET BESCHERMD STADSGEZICHT

STATUS afgerond
DATUM februari 2021

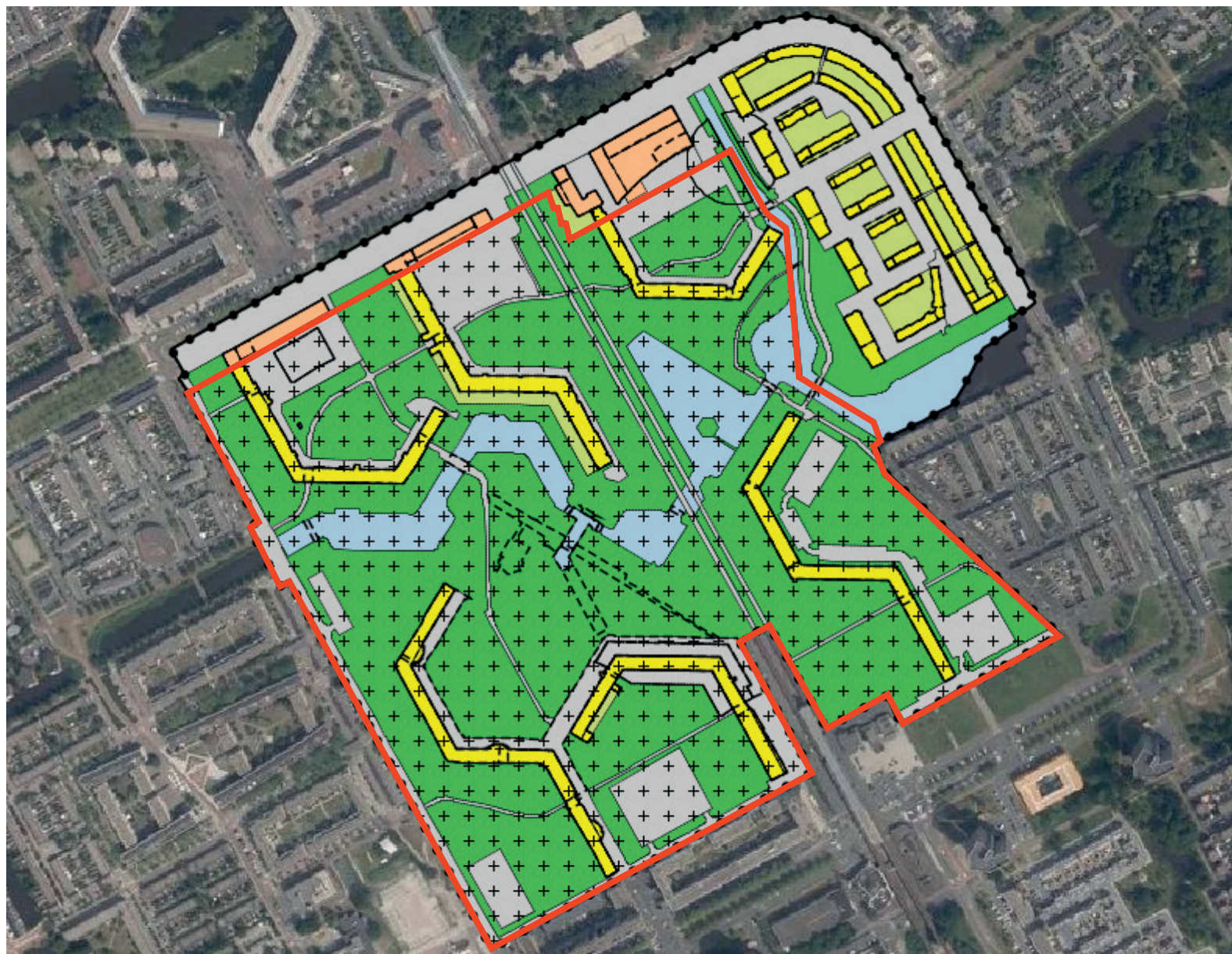
OPDRACHTGEVER Gemeente Amsterdam stadsdeel Zuidoost

DOOR Feddes/Olthof Landschapsarchitecten in samenwerking
met Jeroen Schilt, Monumenten en Archeologie
gemeente Amsterdam
Ruimte&Duurzaamheid, Stadswerken, gemeente
Amsterdam

INHOUD

1 Inleiding	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 De opgave	6
2 Het oorspronkelijke ontwerp	9
2.1 Hoofdconcept	9
2.2 Verblijfshoven	9
2.3 Beplanting	11
2.4 Gebruik	12
3 Veranderingen in de afgelopen vijftig jaar	15
3.1 Veranderingen tot 1990	15
3.2 Veranderingen na 1990, start vernieuwing Bijlmer	16
4 Waardering van de Huidige situatie	25
4.1 Herkenbare elementen en principes	25
4.2 Waardevolle beplanting	27
4.3 Waardering van de ruimtelijke structuur	30
5 Visie op behoud en ontwikkeling maaiveldinrichting Bijlmermuseum	37
5.1 Behoud van de ruimtelijke hoofdstructuur	37
5.2 Hoofdprincipes voor inrichting en beheer	39
5.3 Toetsingskader voor het beheer	44
5.3 Richtlijnen voor de vormgeving van inrichtingselementen	46
Bronvermelding	49
Geraadpleegde literatuur	49
Geraadpleegde personen	49

Bestemmingsplankaart
Bijlmermuseum - de rode
contour toont de grenzen van
het Beschermd Stadsgezicht
Bijlmermuseum

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Ruim vijftig jaar geleden, in 1968, betrokken de eerste bewoners hun nieuwe huis in de Amsterdamse stadsuitbreiding de Bijlmer. Een nieuwe stadswijk voor 60.000 inwoners waarvan de stedenbouwkundige hoofdstructuur werd gevormd door galerijflats van 11 verdiepingen hoog, die grotendeels in een repeterend honingraatpatroon op een uitgestrekt groen maaiveld werden geplaatst. Door de radicaal doorgevoerde scheiding van verkeerssoorten konden fietsers en voetgangers zich in vrijheid door het groen bewegen en er collectief gebruik van maken.

De belofte van de Bijlmer als stad van de toekomst is echter door verschillende oorzaken niet waargemaakt. Al binnen 15 jaar na de oplevering kenden de hoogbouwgedeelten van de wijk zoveel problemen dat de eerste aanpassingen werden doorgevoerd, zowel in de woningen en parkeergarages als in de inrichting van het maaiveld. Uiteindelijk is bij de vernieuwing van de Bijlmer aan het begin van deze eeuw ongeveer 50% van de galerijflats gesloopt.

Dankzij inzet van bewoners en architecten is een karakteristiek gedeelte van de honingraatflats aan weerszijden van de metrobaan gespaard gebleven. Al in de jaren '80 pleitten zij ervoor om in ieder geval dit hart van de Bijlmer te behouden uit respect voor het unieke stedenbouwkundige concept en de architectonische waarde. In 1996 richtten zij de Stichting Bijlmermuseum op met als doel 'in het GK kwadrant de oorspronkelijke

stedenbouwkundige uitgangspunten te handhaven en te versterken en het autovrije woonpark, ontworpen in de Engelse landschapstijl, te behouden.'

Dit Bijlmermuseum betrof eerst het hele kwadrant tussen de dreven, maar heeft door de sloop van de flats Koningshoef en Grunder aan de oostzijde een minder heldere begrenzing gekregen. De zes overgebleven flats zijn inmiddels gerenoveerd, de omliggende dreven zijn grotendeels verlaagd en de parkeergarages zijn gesloopt.

In 2019 heeft de gemeente Amsterdam het Bestemmingsplan Bijlmermuseum vastgesteld, als vertaling van de aanwijzing van de buurt tot Gemeentelijk Beschermd Stadsgezicht. Met het bestemmen van de zes flatgebouwen, de verkeersstructuur en de metrobaan is de essentie van het stedenbouwkundig plan vastgelegd. Het maaiveld is verankerd in de bestemming groen en water, maar er is geen nadere uitwerking gegeven voor de inrichting van het groen. Alleen het gedenkteken van de Bijlmeraanleg heeft binnen de bestemming groen een specifieke aanduiding gekregen.

Legenda

- Bestaande flat
- Gesloopte flat
- Gesloopt nav Bijlmeraanleg
- Groengebied
- Parkeergarage gesloopt

Kaart oorspronkelijke kwadrant

1.2 De opgave

De opgave voor dit onderzoek is het maken van een handreiking voor het Bijlmermuseum over de omgang met groen en de openbare ruimte die recht doet aan de intenties van het Beschermd Stadsgezicht. De handreiking dient als toetsingskader waarmee kan worden bepaald of en hoe nieuwe wensen en veranderingen ingepast kunnen worden in het Beschermd Stadsgezicht. De contouren van de te behouden oppervlakte groene ruimte zijn vastgelegd in het bestemmingsplan, maar voor de feitelijke inrichting zijn nog geen richtlijnen gegeven. Dat is wel nodig, omdat juist de ervaring en het gebruik van het 'oneindige' groene parklandschap in de opvattingen van de oorspronkelijke ontwerpers essentieel was in de Bijlmer. Daarom moet het behoud van het typerende karakter van het groen dus onderdeel zijn van het beleid voor het Beschermd Stadsgezicht. Dat is echter een opgave die verder reikt dan alleen het vastleggen van de huidige inrichting als toetsingskader voor de toekomst. Omdat er de afgelopen veertig jaar vele grote en kleine

herinrichtingen van het groen hebben plaatsgevonden, op basis van nieuwe inzichten en concepten, verschilt de huidige inrichting van het oorspronkelijke ontwerp. Om een toetsingskader te maken is dus een breder onderzoek nodig, gericht op de volgende vragen:

- welke oorspronkelijke en waardevolle inrichtingselementen en principes zijn nog herkenbaar?
- welke veranderingen behouden of versterken het oorspronkelijke hoofdidee?
- Zijn er deelgebieden met een specifiek karakter te onderscheiden?
- Wat zijn verbeteropgaven in de inrichting van het groen en de openbare ruimte?

Op basis van dit onderzoek zijn inrichtingsprincipes geformuleerd voor toekomstige ontwikkeling, van het schaalniveau van de hele wijk tot richtlijnen voor beplanting en materialisatie.

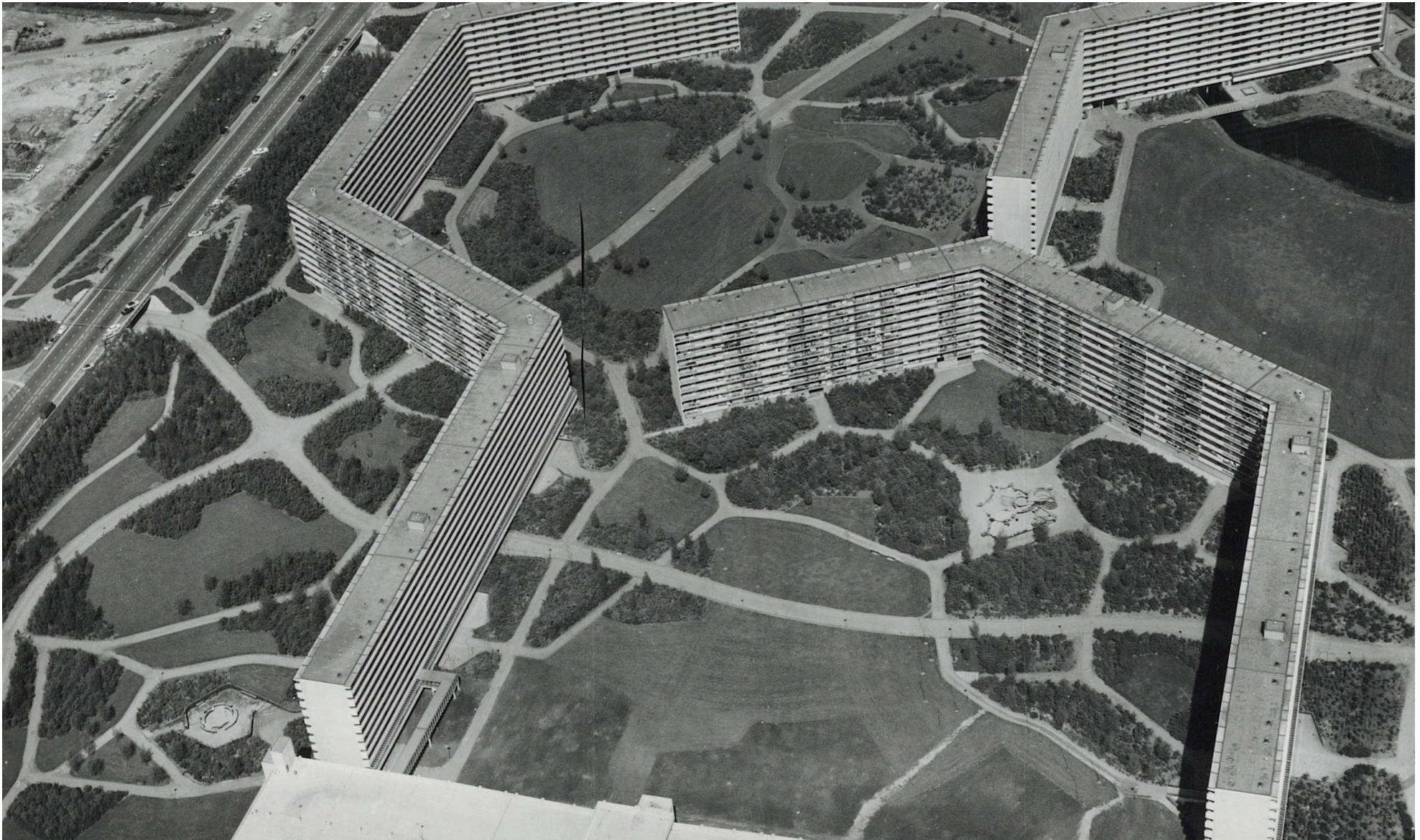
Luchtfoto met oorspronkelijke aanleg Bijlmermuseum >

Bron: Beeldbank Stadsarchief gemeente Amsterdam

Kaart bestemmingsplan uit de jaren '70

Luchtfoto inrichting Kikkenstein - Kruitberg - Bron: Beeldbank Stadsarchief gemeente Amsterdam

2 HET OORSPRONKELIJKE ONTWERP ¹

2.1 Hoofdcconcept

Bij de inrichting van de Bijlmer moesten de landschapontwerpers zich verhouden tot het grootschalige repeterende patroon van de lange en hoge flatgebouwen van het stedenbouwkundige plan. Ook het ontwerp van de doorgaande fietspaden, in een regelmatig raster van oost-west en noord-zuid verbindingen was een gegeven voordat de groenontwerpers aan hun inrichtingsplan begonnen.

Het was hun intentie om de keuze voor de gescheiden verkeerssystemen in de inrichting van de openbare ruimte tot uiting te laten komen door die ruimte geheel openbaar te houden, voor iedereen toegankelijk en zo gebruiksvriendelijk en praktisch mogelijk ingericht. Hoofdontwerper Hans Laumanns stelt in de toelichting op zijn ontwerpvisie dat de grote oppervlakte aan groen, vraagt om een grootschalige aanpak, maar een kleinschalige uitwerking moeten krijgen om 'de mens er niet in verloren te laten gaan'. Het concept voor de groene inrichting was daarom het maken van verblijfsplekken met een zekere intimiteit en beschutting ten opzichte van de wind en ten opzichte van de hoge wanden van de flatgebouwen. Aansluitend op het repeterende patroon van de honingraatflats ontwierpen de groenontwerpers een repeterend patroon van verblijfshoven, dat gebaseerd was op een vast schema maar voor elke hof specifiek werd ontworpen. Door de

herhaling van steeds hetzelfde principe ontstond op de schaal van elke buurt van ongeveer 50 hectare eenheid in het 'groene tapijt'. Er was een dicht netwerk van paden dat aansloot op de vele onderdoorgangen in de woongebouwen en daardoor als het ware door de hele buurt meanderde. Overigens was het eerst de bedoeling om de woongebouwen op 'poten' te plaatsen, zodat het maaiveld er onder door kon lopen. Vervolgens ging ook het idee om de collectieve woonstraten als verglaasde drooglopen op maaiveld te leggen niet door en werd de begane grond gevuld met bergingen. Dat was voor de groenontwerpers geen prettig aanknopingspunt voor het maaiveldontwerp.

2.2 Verblijfshoven

Het inrichtingsprincipe per hof bestond uit een groter open speelveld, een dichte beplanting aan de galerij/straatkant van een flatgebouw, in de schaduwzijde, en een gevarieerde beplantingsrand langs de achterzijde van het tegenover staande woongebouw. Dit principe werd aangepast aan de bezonning, om er voor te zorgen dat de gevarieerde rand met speel- en zitplekken aan de zonnige kant lag. Met 'groenschermen', dat wil zeggen beplantingsvakken met bomen en struweel, geschoren

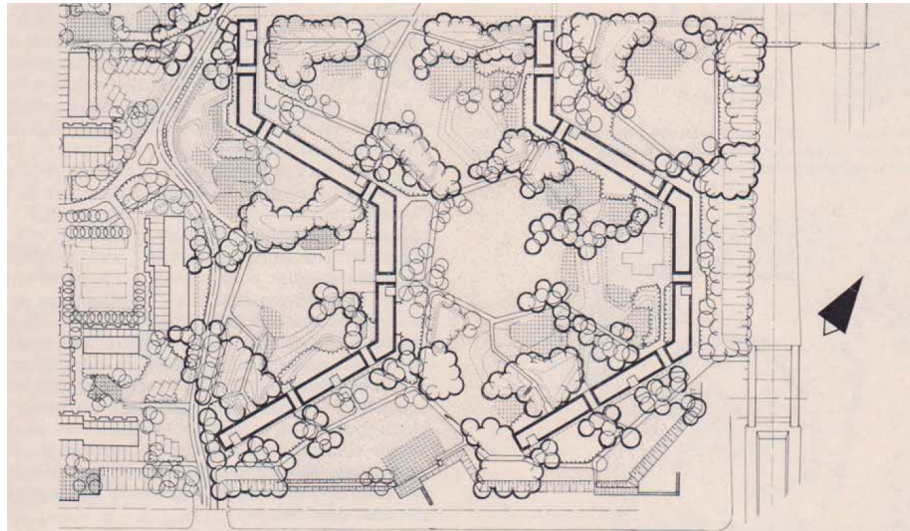

¹ informatie is afkomstig uit: *Het groen in de Bijlmer - ir. H. Laumanns - 1971*

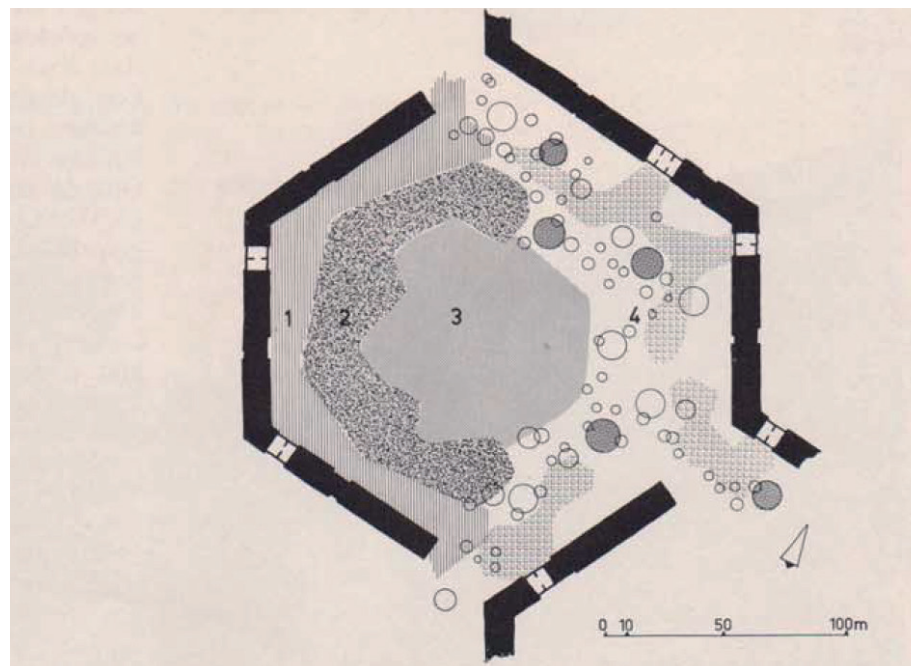
hagen en grondterpen werden intieme verblijfsplekken begrensd.

De vormgeving van het padenpatroon doet denken aan de landschapsstijl in de tuinkunst, waarbij door een gebogen beloop van de paden een zekere afwisseling en verrassing wordt gecreëerd. De ontwerpers verwijzen overigens niet expliciet naar de landschapsstijl, en ook de bewuste encenering van een afwisseling tussen grotere en kleinere ruimtes op de schaal van een buurt ontbreekt. De opzet van de inrichtingsplannen was vooral het maken van beschutting en variatie op het schaalniveau van elke hof, als tegenwicht tegen de grootschalige flats. Daarbij streefden ze naar een natuurlijk beeld, waarschijnlijk ook als tegenhanger van het beton en glas van de bebouwing.

Voor de speelplaatsen – ontworpen voor afzonderlijke leeftijdsgroepen – streefden de ontwerpers naar het gebruik van natuurlijke materialen: hout, zand, grasheuvels en beplanting zonder doornen. Het materiaal van de paden was in principe asphalt, maar als het gebruik het toeliet waren ook graspaden mogelijk. In de eerste jaren na de aanleg waren de paden ook deels als zandpad uitgevoerd. Afhankelijk van het gebruik kon een gazon strak geschoren zijn of meer ruig en ongemaaid. Doel van de ontwerpers was dat de wisselende seizoenen zichtbaar moeten in de gevarieerde beplanting. Ook het gebruik van glooiende hoogteverschillen moest bijdragen aan een natuurlijk beeld.

Inrichting hoven - Groenschermen zijn loodrecht op de gebouwen geplant om de enorme windkrachten langs de gevels te verminderen. Er ontstaan kamerachtige beschutte ruimten.

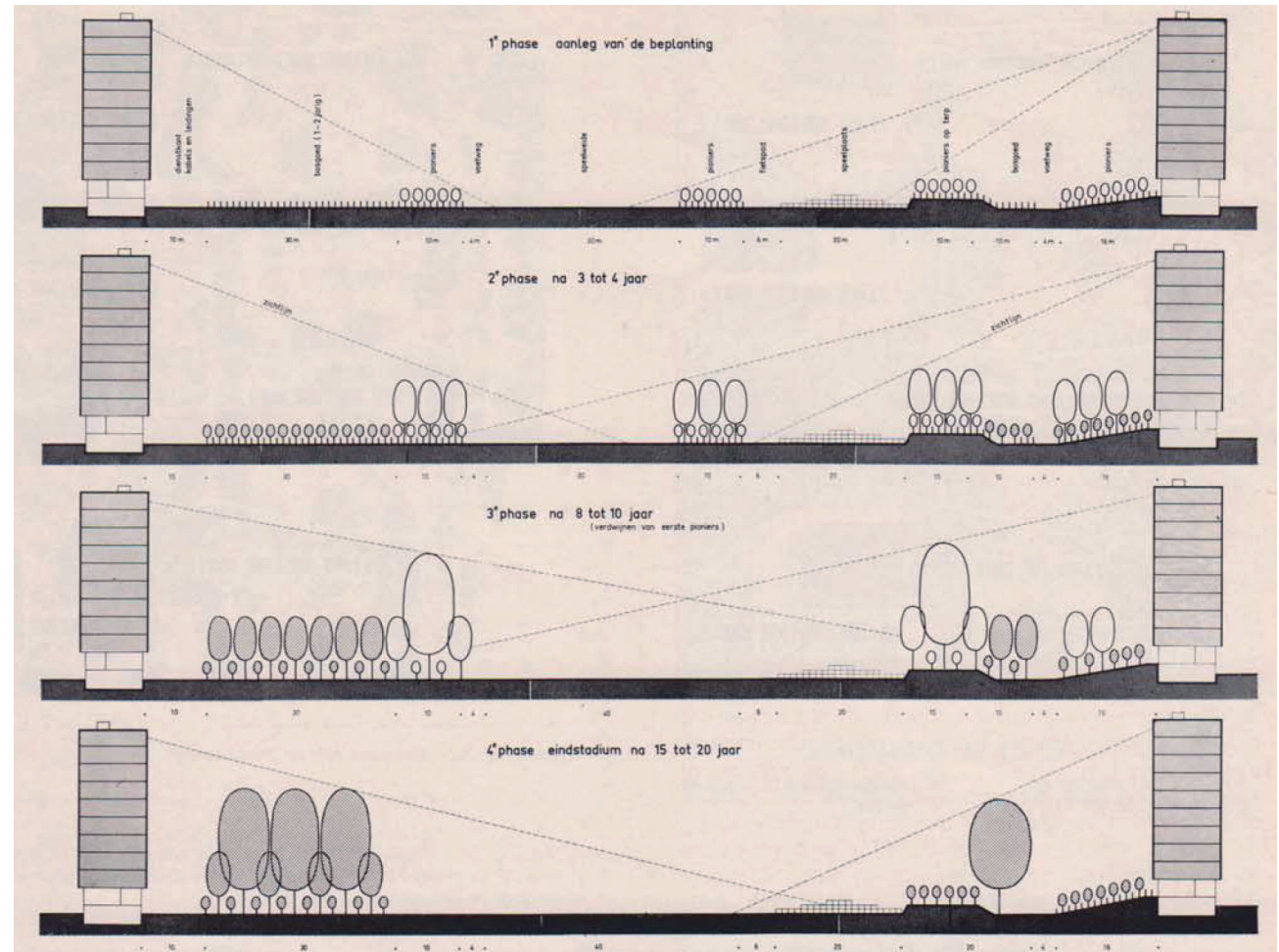

Schema opzet hof - Klimaat, functies, en gebruikspatroon resulteren in een duidelijke opbouw van een woonhof

1. dienst- of straatkant
2. bosachtige groenpartijen
3. speelweide
4. speelplaatsjes, zitplaatsen e.d.

2.3 Beplanting

Voor de sortimentskeuze en toepassing van de beplanting was het bereiken van een snelle beschutting tegen de wind en een vol en gevarieerd beplantingsbeeld doorslaggevend. Daarom werd er vooral inheems sortiment gebruikt, met snelle groeiers als wilg en populier op strategische plekken. Ook de wens voor het bereiken van een natuurlijk beeld heeft waarschijnlijk een rol gespeeld in de keuze voor inheemse soorten. De ontwerpers bouwden voort op de kennis die was opgedaan bij de aanleg van het Amsterdamse Bos, waarbij in de beginfase de hoofdhoutsoort en vulhoutsoorten gemengd heel dicht op elkaar werden geplant (plantafstand van 1 meter) die daarna gedund werden. Het was zelfs de bedoeling dat in de loop van de tijd de omvang van de beplantingsvakken kleiner zou worden, zodat de open gebruikspotentialen groter konden zijn. In de woonhoven zou na drie jaar in ieder geval op ooghoogteniveau een dicht beplantingsbeeld bereikt moeten zijn. Vanaf dat moment moest eerst in het 'vulhout' worden gedund, vervolgens konden delen van een beplantingsvak verwijderd worden en na 20 jaar, als de hoofdhoutsoorten het beeld van de bebouwingwanden voldoende afschermen, konden ook hele beplantingsvakken worden opgeruimd. Langs de randen van de bosvakken werden bloesemstruiken gebruikt zoals Sleedoorn, Vlier en Krentenboompje. Ook in het losse plantverband van de hoofdhoutsoort (bomen van de eerste of tweede grootte

Doorsnede van een hof met fasering beheer - Met het groeien van bomen en struiken verandert de verhouding horizontaal-verticaal. Na 3-4 jaar wordt er al een begin gemaakt met het uitdunnen van de planten. Na 8-10 jaar worden hele plantvakken inclusief bomen verwijderd.

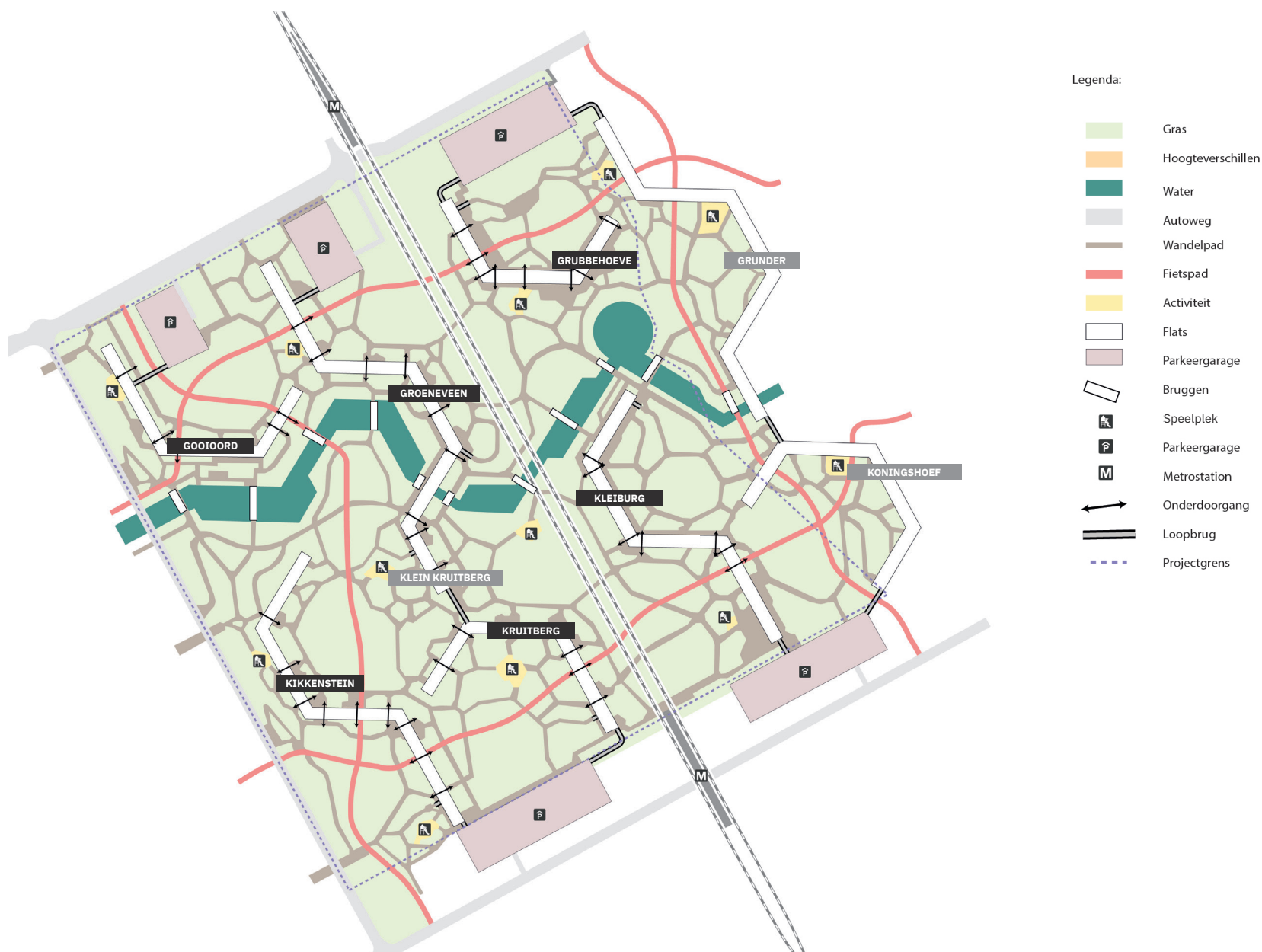
orde) als van het struweel werd gestreefd naar een natuurlijk beeld. Er werden geen geometrische beplantingspatronen zoals cirkels of lanen toegepast. De taluds van de verhoogde dreven werden dicht beplant, om 'de auto aan het gezichtsveld te onttrekken en om het geluid van het verkeer te weren'. De metrobaan werd in het ontwerp beschouwd als een autonome lijn, die hoog over het parklandschap heen liep. De inrichting van het maaiveld reageert daarom niet op de aanwezigheid van de metrobaan.

2.4 Gebruik

Het maken van een prettige omgeving voor de bewoners, waar ze zich vrij konden voelen ten opzichte van de omringende bebouwing was het hoofdmotief van de ontwerpers. Door de dichte groene beplantingsvakken werden de hoven in kleine ruimtes verdeeld, met verschillende speelplekken voor kinderen van verschillende leeftijden. Volgens de ontwerpers moest uit het gebruik blijken of er behoefte was aan zelfwerkzaamheid, zoals tuinieren. Binnen de structuur van de groenaanleg was daar in ieder geval ruimte voor gelaten. Ze hoopten dat bewoners mee zouden praten over aanpassingen in de beplanting in de loop van de tijd, bijvoorbeeld om speelplekken te vergroten of te verplaatsen. Ook het water werd als gebruikruimte beschouwd, bevaarbaar en toegankelijk via steigers.

Kaart met inventarisatie aanwezig groen in het Bijlmermuseum omstreeks 1970.

Kaart met inventarisatie paden, onderdoorgangen, water, bruggen in het Bijlmermuseum omstreeks 1970.

3 VERANDERINGEN IN DE AFGELOPEN VIJFTIG JAAR

3.1 Veranderingen tot 1990

De bedoeling van de groenontwerpers om zo snel mogelijk een dicht beplantingsbeeld te creëren is gelukt, dankzij het vakmanschap waarmee zij grote hoeveelheden plantmateriaal in grote dichtheden aanplantten. Maar er waren twee aspecten waar ze geen rekening mee hadden gehouden: dat na de voortvarende aanleg het het dunnen van de bosvakken vrijwel achterwege zou blijven en dat de bewoning van het gebied niet vooral bestond uit de middenklasse gezinnen waar op was gerekend. Juist de dichte beplantingen in de hoven en tegen de gevels van de flats waren een slecht combinatie met een gevoel van sociale veiligheid en met het schoonhouden van de woonomgeving.

Daarom ontstond al snel, begin jaren '80, de roep om meer openheid in het groen. Anders dan de ontwerpers bedoeld hadden werd in opdracht van de gemeentelijke projectorganisatie de strook beplanting langs de flats gekapt en werd veel onderbeplanting (vulhout) uit de beplantingsvakken verwijderd. Ook werd er nieuw water gegraven ('de Grubbenzee'). Rond de flat Gliphoeve, ten noorden van het Bijlmermuseum werd bij deze renovatie zelfs de hele oorspronkelijke organische inrichting 'strak getrokken'.

In 1986 maakte architect Rem Koolhaas in opdracht van de dienst Volkshuisvesting een visie op de renovatie van de Bijlmermeer, het plan 'Revisie Bijlmer'. Daarin zoekt hij verbetering van het in zichzelf gekeerde karakter van het gebied door het activeren van lange lijnen: de

Bijlmerdreef en de Gooiseweg als stadsstraten en het trekken van nieuwe parkavenues door de buurten met de honingraat flats. Daarmee wil hij het patroon van verblijfsplekken in de hoven uit hun isolement halen en verbinden tot een samenhangend parklandschap. Opvallend is dat Koolhaas de lijn van de metrobaan juist wel als aanleiding gebruikt voor de inrichting van het maaiveld, door daar een van de parkavenues langs te leggen. Ook voegt hij meer programma toe, zoals grote sportvelden. Dit voorstel is niet letterlijk uitgevoerd,

maar onderdelen komen later terug in de plannen voor de vernieuwing van de Bijlmer. Daarin wordt de Bijlmerdreef de belangrijkste stadsstraat. Het idee van de parkavenues terug te zien in de 'groene banen' vanaf de Bijlmerdreef en de Karspeldreef.

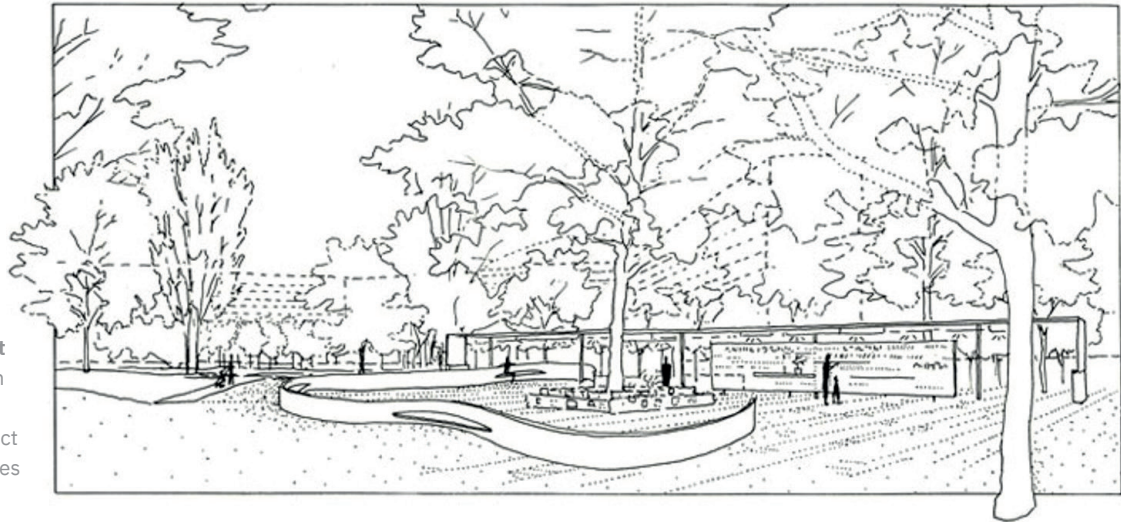
Plan 'Revisie Bijlmer'
Rem Koolhaas - 1986
- in opdracht van Dienst
Volkshuisvesting

3.2 Veranderingen na 1990, start vernieuwing Bijlmer

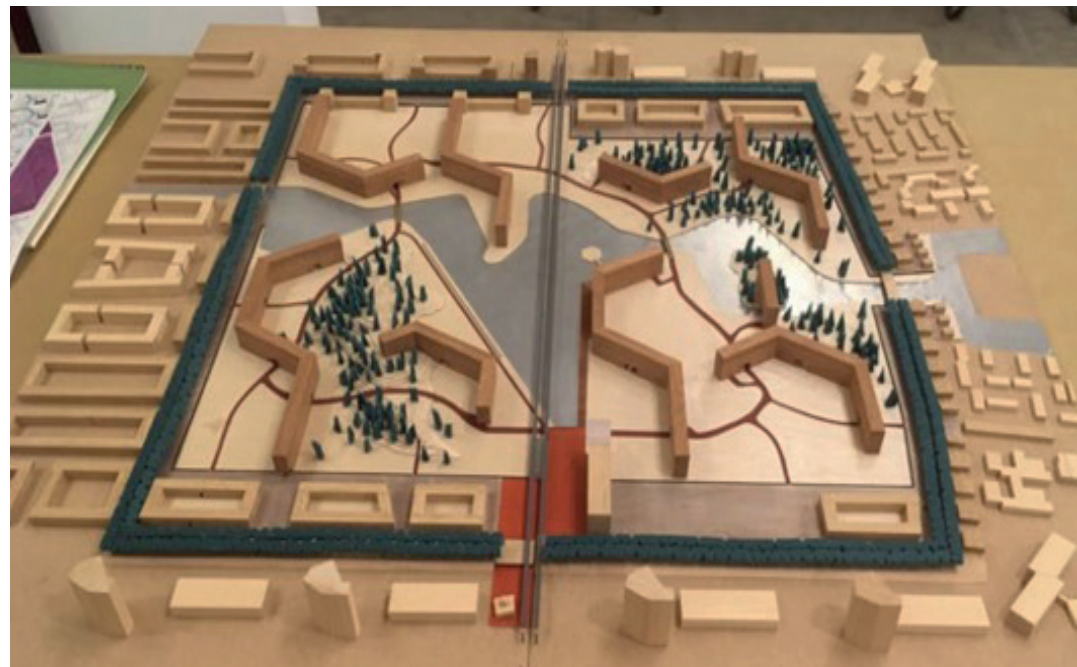
Een onbedoelde en gruwelijke verandering in het gebied van het Bijlmermuseum werd veroorzaakt door de vliegkamp, toen in 1992 een vrachttoestel in de flat Groeneveen/ Klein Kruitberg vloog. Door de sloop van de twee flatsegmenten ontstond in het middengebied een open ruimte die afwijkt van de maatvoering van de repeterende hoven. Door de aanleg van het Bijlmermonument en de Lindenlaan heeft dit gebied ook een andere betekenis en inrichting gekregen. Het Bijlmermonument is van architect Herman Herzberger en landschapsarchitect Georges Descombes. Zij hebben een gedenkplek gemaakt bij de 'boom die alles zag' en hebben daarnaast de footprint van de flat Groeneveen-Klein Kruitberg in het maaiveld herkenbaar gemaakt. Omdat halverwege de jaren '90 definitief werd besloten om de hoogbouwflats in het gebied van het Bijlmermuseum te behouden en op te knappen ontstond behoefte aan een nieuwe visie op de inrichting van de openbare ruimte, die verder ging dan het uitdunnen van de beplanting.

De gemeentelijke projectgroep Kraaiennest vroeg landschapsarchitect Adriaan Geuze in 1996 om een visie op de inrichting van het Bijlmermuseum. In zijn voorstel benadrukt Geuze het belang van eenheid in het gebied. Hij legt het hele Bijlmermuseum als het ware in een lijstje door de omringende dreven als bomenlanen in

**Ontwerpschets
Bijlmermonument**
- architect Herman
Herzberger en
landschapsarchitect
Georges Descombes

**Maquette plan
landschapsarchitect
Adriaan Geuze**

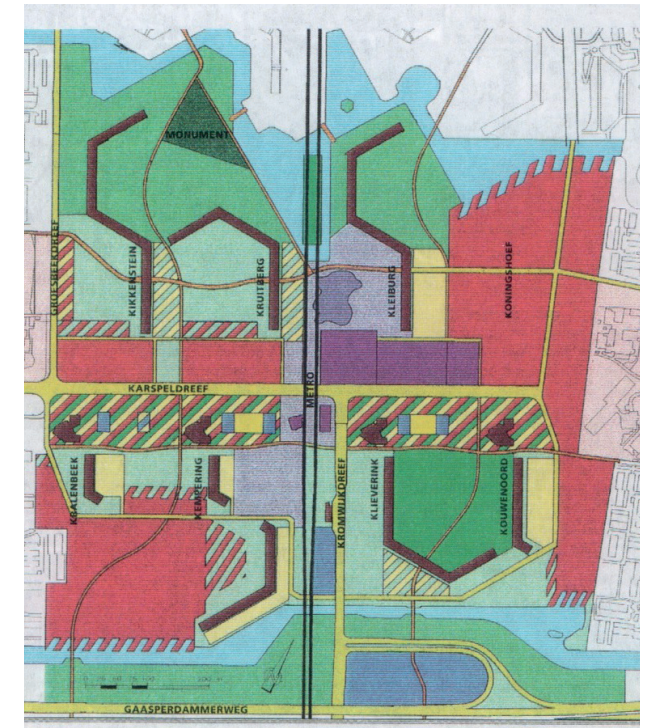
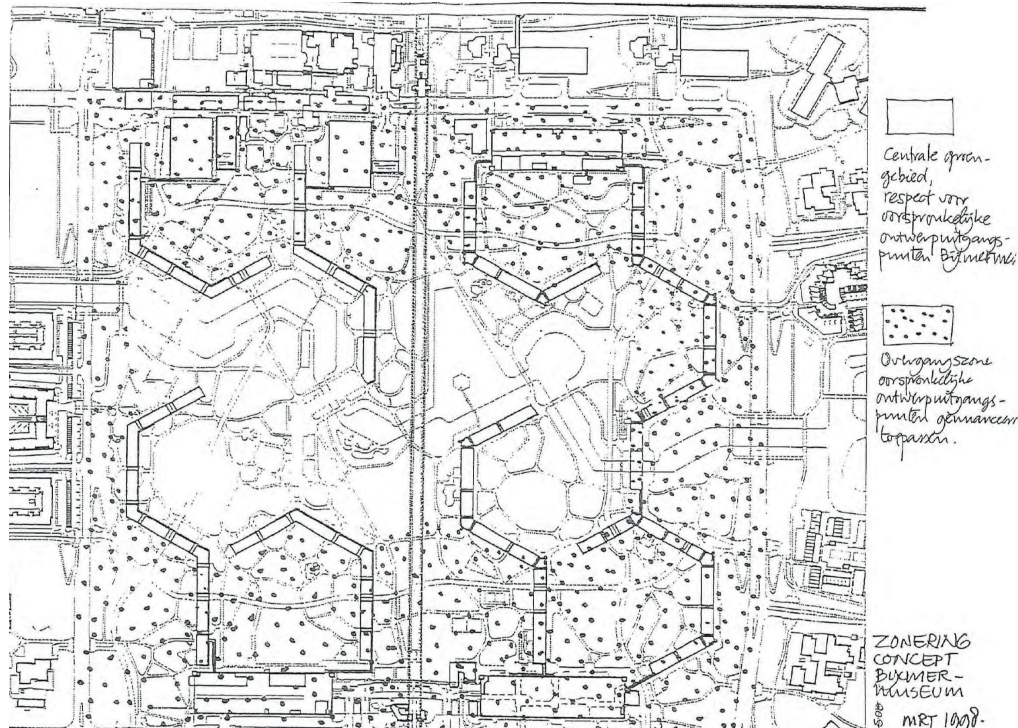
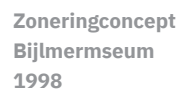

de richten. Hij stapte af van het concept van de hoven en ontwerpt een samenhangend continue parklandschap met heuvels (waaronder geparkeerd kon worden) en een grote centrale waterpartij. In zijn ontwerp is de metrobaan een autonome lijn. Het idee van de centrale waterpartij werd door de gemeentelijke projectorganisatie overgenomen in haar Plan van Aanpak, dat in 1997 werd vastgesteld.

Dat plan ging uit van de sloop van de parkeergarages en van de flat Koningshoef. In dat plan werd onderscheid gemaakt tussen het middengebied als centraal parkgebied en mogelijkheden voor bebouwing en parkeervelden langs de randen. Na een discussie met de Stichting Bijlmermuseum, die van mening was dat de parkeergarages behouden moesten blijven om het park als eenheid te sparen, werd een zoneringskaart gemaakt

met een centraal gebied en een overgangszone waarin die uitgangspunten ‘genuanceerder toegepast konden worden’. Deze nuancering ging over de mogelijkheid om in deze randen parkeervelden te maken.

Plan van Aanpak 1997

In 1997 kreeg Bureau B+B voor stedenbouw en landschapsarchitectuur opdracht voor een verdere uitwerking van dit Plan van Aanpak in een Kwaliteitsplan voor de K-buurt. Zij deden in de discussie over centraal middengebied en randen een ander voorstel, om het gehele grondvlak als samenhangend park te beschouwen en het parkeren direct rond de flats op te lossen. Elk flatgebouw zou dan op een eigen eiland komen te staan. Door die eilanden verschillend vorm te geven zou elke flat als het ware in een eigen tuin staan, wat de ruimtelijke variatie en de sociale betrokkenheid van bewoners zou vergroten. Ook in dit plan werd de doorgaande 'rivier' van het water vergroot en van recreatieve randen voorzien. Er werd een concentratie van sportvoorzieningen voorgesteld bij metrostation Kraaiennest.

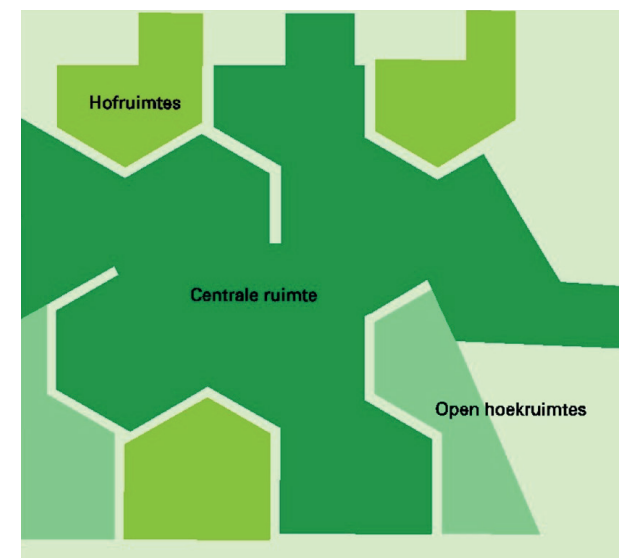
Er was veel weerstand tegen het plan, omdat auto's dan toegang zouden krijgen tot het hele gebied van het Bijlmermuseum. Het lijkt er op dat alleen het idee van het concentreren van sportvoorzieningen is overgenomen.

In 2003 werd door de gemeente Amsterdam, met landschapsarchitect Michael van Gessel en stedenbouwkundige Ton Schaap als supervisoren, het herinrichtingsplan Park 3K's gemaakt voor het zuidelijk deel van het Bijlmermuseum. Dit plan is uitgevoerd en zorgde voor een ingrijpende herinrichting van het maaiveld. In dezelfde periode zijn ook herinrichtingsplannen voor het maaiveld van de G-flats gemaakt die

Kwaliteitsplan Bureau B+B voor stedenbouw en landschapsarchitectuur - 1997

uitgaan van een vergelijkbare benadering als Park 3K. In de discussie over de gewenste zonering van het gebied kiest Park 3K een iets ander standpunt, door het centrale parkgedeelte te laten uitwaaiëren naar de dreven. Daarmee benadrukt dit plan de eenheid van het Bijlmermuseum en speelt het in op de veranderde bebouwingsstructuur na de Bijlmercamp. Daarnaast onderscheidt de visie Hofruimtes, die nog door honingraatflats worden begrensd en open hoekruimtes die nog maar aan één zijde door een honingraatflat begrensd worden.

Concept herinrichting Park 3 K's -2003

Het hoofdmotto van dit plan was het maken van meer overzichtelijkheid. Daarom werd onderbeplanting gekapt en werden een aantal voetpaden verwijderd. De fietspaden werden recht getrokken. Het aantal onderdoorgangen onder de flats werd bij de renovatie sterk terug gebracht, maar de gehandhaafde doorgangen werden meestal verhoogd om een doorzicht te maken. Een structurele verandering is het slopen van de parkeergarages en het inrichten van parkeervelden op

maaiveld. Vooral aan de zuidkant schuiven deze nieuwe parkeervelden ver het groene maaiveld in. Er werd in het plan een nieuwe bomenlaag toegevoegd, met een groot aantal nieuwe bomen. De soortenkeuze week nadrukkelijk af van de inheemse soorten uit de oorspronkelijke aanleg, om te laten zien wat nieuw was en om meer variatie aan te brengen. Bij de flat Kleiburg, die 10 jaar later werd opgeknapt, werden langs de hele voorzijde van het gebouw parkeervelden gemaakt.

Plan van Aanpak herinrichting Park 3 K's - 2003

Inrichtingsplan en stedenbouwkundig plan Grubbehoefte

Inrichtingsplan openbare ruimte Kleiburg - 2014

De centrale waterloop werd iets vergroot, door een aantal oeverlijnen recht te trekken. Daarmee werd enigszins afbreuk gedaan aan het idee van de meanderende rivier.

De aanwezigheid van reliëf werd als kenmerkend element van de oorspronkelijke aanleg nog verder uitgebreid rond Kruitberg en Kikkenstein. In de hoven werden een speelplek en een zitplek aangelegd. Conform het plan van Bureau B+B werden sportvoorzieningen geconcentreerd bij metrohalte Kraaiennest.

Het resultaat van de herinrichting in het kader van de Vernieuwing Bijlmer is een open parklandschap met losse boomgroepen. Op enkele plekken zijn nog elementen uit de oorspronkelijke inrichting van de hoven herkenbaar.

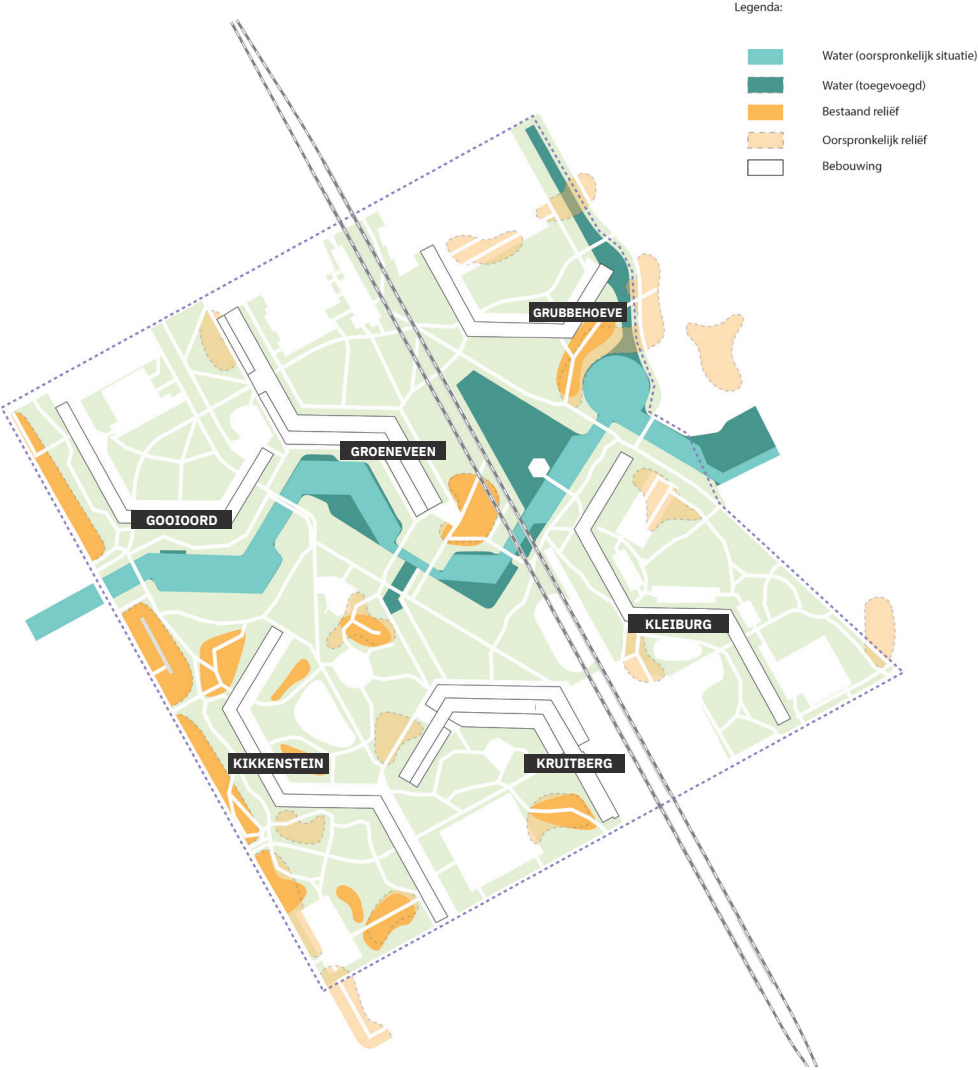
Aanwezige beplanting omstreekst 1970

Aanwezige beplanting omstreekst 1995

Aanwezige beplanting omstreekst 2020

Onwikkeling water en reliëf - vergelijking bestaande situatie t.o.v. de oorspronkelijke aanleg en 2003

Onwikkeling padenstructuur - vergelijking bestaande situatie t.o.v. de oorspronkelijke aanleg

Onwikkeling onderdoorgangen en loopbruggen - vergelijking bestaande situatie t.o.v. de oorspronkelijke aanleg

Onwikkeling verkeer - vergelijking bestaande situatie t.o.v. de oorspronkelijke aanleg

Legenda

- Oorspronkelijke padenstructuur
- Oorspronkelijke brug
- Oorspronkelijke Onderdoorgang
- Oorspronkelijk reliëf
- Oorspronkelijke beplanting
- Oorspronkelijk water

Kaart met oorspronkelijk elementen maaiveldinrichting

4 WAARDERING VAN DE HUIDIGE SITUATIE

4.1 Herkenbare elementen en principes

Het oorspronkelijke ontwerp is nog het beste herkenbaar rond de flat Kikkenstein. Daar zijn aan beide zijden van het woongebouw nog elementen aanwezig die voortkomen uit de oorspronkelijke aanleg. Aan de achterzijde van Kikkenstein hebben de bosvakken nog een gelaagde opbouw, met struweel en met de oorspronkelijke hoofdhoutsoorten. Het fietspad heeft een gebogen beloop tussen deze bosvakken door. Ook de oorspronkelijke entreeheuvels, beplant met inheemse hoofdhoutsoorten, zijn aan de achterzijde van Kikkenstein nog aanwezig. Aan de voorzijde is ook de zoombeplanting langs de flat een door gegroeid restant van een oorspronkelijk plantvak. Het rechte trekken van het fietspad doet enigszins afbreuk aan het karakter van de hof, maar de wandelpaden zijn nog deels intact of in de oorspronkelijke vormtotaal aangelegd. Op de plek van de oorspronkelijke speelplek is een nieuwe, door een haag omgeven speelplek gemaakt. Ook in de hof van Kruitberg is het padenverloop grotendeels gehandhaafd, evenals de plek van de speel/zitplek en de toegangsheuvel. De oorspronkelijke bomen zijn beeldbepalend.

Hoewel de zuidkant van Grubbenhoeve door de aanleg van de Grubbenzee in de jaren '80 sterk is veranderd, zijn het padenverloop, het reliëf en de volwassen boombeplanting hier kenmerkend voor de oorspronkelijke aanleg.

De centrale waterpartij is hier en daar verbreed, waardoor de slingerende loop is afgezwakt, maar is nog steeds van grote waarde als de meanderende rivier zoals hij bedoeld was.

Oorspronkelijke bruggen

Entreeheuvel Kikkenstein

Kaart met de huidige boomsoorten in het Bijlmermuseum

Kaart met de huidige boomsoorten afkomstig van de oorspronkelijk aanplant

4.2 Waardevolle beplanting

Ondanks alle veranderingen die het gebied heeft doorgemaakt, zijn de overgebleven bomen die vijftig jaar geleden als hoofdhoutsoort werden aangeplant nog steeds de bindende factor die de eenheid van het Bijlmermuseum beleefbaar maken. In alle delen van het gebied waar deze inmiddels volwassen robuuste bomen in 'clumps' zijn aangeplant, is herkenbaar hoe de ontwerpers een eigen groene wereld wilden maken in contrast met de hoge woongebouwen. De gebieden waar de laag van forse boomgroepen niet meer aanwezig is vallen als het ware uit de eenheid van het woonpark. De latere toevoegingen die begin deze eeuw zijn aangeplant zijn een verrijking van het parkbeeld als ze gemengd zijn met de oorspronkelijke beplanting of als ze een bijzondere groeiplaats accentueren. Zo zijn de Taxodiums en Metasequoia's langs de oevers een mooie aanvulling op de wilgen die daar oorspronkelijk al waren geplant. Ook de Lindenlaan, met monumentale lindes die vanuit het Museumplein zijn herplant, verhoudt zich goed tot de oorspronkelijke beplanting door zijn maat en schaal. Omdat deze laan onderdeel is van het Bijlmermonument is hier juist een contrast op zijn plaats.

Kaart met monumentale bomen en waardevolle bomen - de waardevolle parkbomen en water gerelateerde bomen zouden ook in aanmerking moeten komen voor een monumentale status

De naaldbomen die op de parkeerplaatsen aan de Karspeldreefzijde zijn geplant zijn ook nadrukkelijk bedoeld om te contrasteren, maar dit heeft tot effect dat de parkeerplaatsen nog meer los komen te staan van het oorspronkelijke park. Ook kleine, in geometrisch verband geplante groepjes sierkers en sierappel vallen door hun maat en wijze van planten uit de toon. De 'groene banen' die bij de Vernieuwing Bijlmer zijn aangelegd hebben als positief effect dat ze groene entrees markeren en de begrenzingen van het plangebied kunnen aangeven. Naarmate zij een meer los plantverband hebben passen ze beter in de typologie van het Bijlmermuseum.

Zoombeplanting met onderbeplanting bij Kikkenstein

Kaart typering verschillende soorten beplanting

Dichte Zoombeplanting met onderbeplanting langs de Groesbeekdreef

Zoombeplanting zonder onderbeplanting bij binnenterrein Kruitberg

Monumentale lindes bij het Bijlmermonument

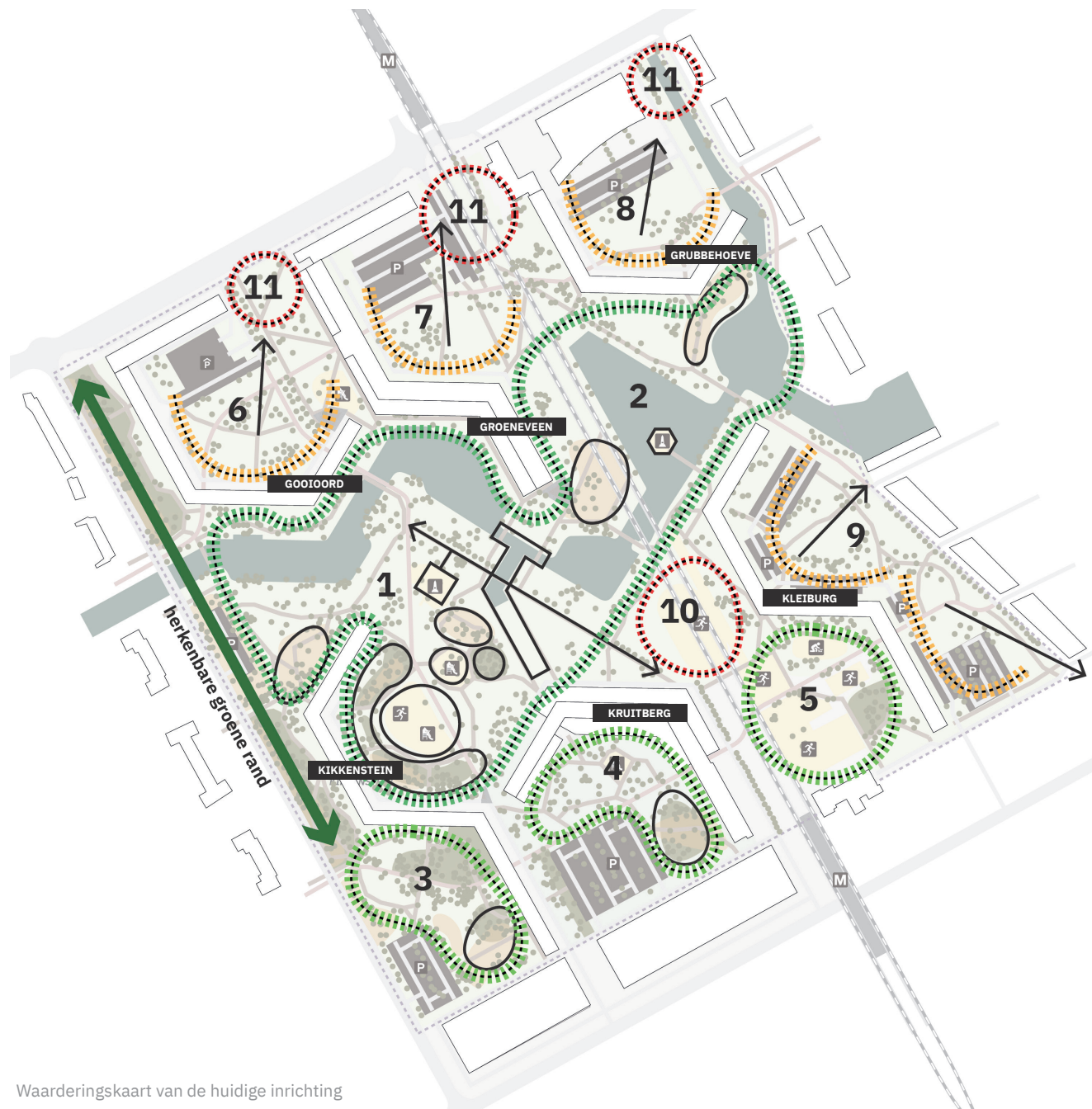

Oeverbeplanting omgeving Gooioord

Groepen sierbomen afwijkend in maat en schaal

4.3 Waardering van de ruimtelijke structuur

1. De grootste centrale parkruimte

De meest waardevolle parkruimtes liggen in het midden van het Bijlmermuseum, langs de centrale waterpartij. Vanaf de entreezijde van Kikkenstein, is nog de opbouw herkenbaar van de afschermdende beplanting langs de flat, die een groter speelveld begrenst, die weer grenst aan een door een haag omsloten speelplek, die bij de vernieuwing van de Bijlmer is aangelgd. Deze hof loopt via een gespaarde heuvel en een eikenbosje over in het gebied van het Bijlmermonument. Door het ontwerp van het paviljoen, de groep abelen met de 'boom die alles zag' de Lindelaan en herkenbare footprint van Groeneveen/Klein Kruitberg is dit een object van Land Art midden in het Bijlmermuseum, dat een bijzondere betekenis en beleving aan het gebied toevoegt. Ook de gespaarde heuvel, die de entree naar Groeneveen vormde, en het eikenbosje horen bij dit ensemble. Het achterstallige beheer van de ruimte die als bloementuin was bedoeld en het beheer van de rietkraag in de footprint van de flat doen echter afbreuk aan de ervaring van de plek.

Deze parkruimte loopt door over de centrale waterloop. De achterzijde van Gooiord heeft een mooie groene rand langs het water. Door de tuinen aan de achterkant van Groeneveen is de rand langs het water te smal en te kaal.

1. Waterrand Gooioord

1. Monument Bijlmerkamp

1. Parkruimte Kikkenstein

1. Speelplek

2. De centrale parkruimte rond de Grubbezee

Een tweede centrale parkruimte ligt tussen Grubbehoeve en Kleiburg, met de groene ruimte aan de zuidkant van Grubbehoeve als waardevolle verblijfsplek. In dit gebied liggen enkele typerende heuvels van voormalige entree's, met volwassen bomen uit de oorspronkelijke aanleg. Door het uitbreiden van de waterloop met de Grubbezee is het water een centraal element geworden in deze parkruimte, maar de oevers van de vijver zouden veel meer gevarieerd en bruikbaar kunnen zijn. Het doet afbreuk aan het oorspronkelijke ontwerp dat de westgrens letterlijk de lijn van de metrobaan volgt. Het beeld van Moeder Aisa in het water vormt een mooi herkenningspunt in deze parkruimte.

3, 4 en 5: Karakteristieke besloten parkruimtes

Langs de zuidrand, grenzend aan de nieuwe bebouwing en parkeervelden langs de Karspeldreef liggen drie besloten parkruimtes die elk op hun eigen manier een aspect van de bedoelingen van het oorspronkelijke ontwerp laten zien. De ruimte achter de flat Kikkenstein is het best gespaarde onderdeel van het oorspronkelijke plan. Hier zijn nog de gelaagde bosvakken aanwezig zoals ze bedoeld waren om beschutting en intimiteit te geven. In aansluiting bij het gespaarde relief is bij de aanleg van de parkeerplaats een golvend maaiveld gemaakt. De hof aan de zuidzijde van Kruitberg bevat nog het oorspronkelijk padenverloop, met een nieuwe zitplek, en een rijke boombeplanting. Ook is een oorspronkelijke entreeheuvel gespaard. De 'groene baan' vanaf de

Karperdreef geeft de hof een mooie groene wand langs Kikkenstein. Het feit dat het fietspad strak langs het parkeerveld is getraceerd doet afbreuk aan de ervaring van het fietsen door het groen.

Op de plek tussen Kleiburg en metrostation Kraaiennest is vrijwel niets van het oorspronkelijk ontwerp te herkennen, maar deze plek voldoet heel goed aan het idee van intensief en gevarieerd gebruik door bewoners. Hier liggen verschillende sport- en speelvelden. Zoals ook al in het plan van B+B werd aangegeven is het passend om op deze meest openbare plek collectieve voorzieningen te situeren, als meer stedelijke parkruimte. De nutstuin past helemaal in het oorspronkelijke idee, maar zou ook op een minder centrale plek kunnen liggen.

2. Zuidkant Grubbehoeve

2. Grubbezee

3. Achterhof Kikkenstein

4. Hof Kruitberg

5. Buurtvoorzieningen

6,7,8 en 9: Gemankeerde hoven

Langs de noordrand en oostrand van het Bijlmermuseum is er weinig meer over van de oorspronkelijke bedoelingen. Het groen bestaat uit gras met bomen en heeft een anoniem karakter. De nieuwe bebouwing en het parkeren zijn erg aanwezig in het beeld; de ruimte is daar niet duidelijk begrensd. In deze hoven doen nieuwe toevoegingen afbreuk aan het oorspronkelijke concept, zoals door het los in de open ruimte leggen van een speelplek, geometrische plantpatronen en het begeleiden van paden met een haag. Hoewel in de voormalige hof van Kleiburg veel nieuwe parkeerplaatsen zijn aangelegd is deze ruimte door gespaarde beplanting en hoogteverschillen beter herkenbaar als deel van het Bijlmermuseum dan de andere hoven. Het feit dat hier het maaiveld direct vanuit de woningen gebruikt kan worden is positief voor de bedoeling van een optimaal bruikbare openbare ruimte.

6. Gooioord

7. Groeneveen

8. Grubbenhoeve

9. Kleiburg

10. Het lege hart

Op een cruciale plek valt het parkgebied als het ware uit elkaar omdat dit gebied kaal en deels ontoegankelijk doordat een ruimte rond een atletiekbaan met hekken is afgezet. Juist hier zou de inrichting een verbinding moeten leggen tussen de stedelijke functies bij metrostation Kraaiennest en de centrale parkruimtes.

11. Stenen entrees

Twee entrees van het parkgebied vanaf de Bijlmerdreef worden nu gedomineerd door toegangswegen naar de parkeerterreinen en parkeervakken, terwijl hier stevige groene entreegebieden ('groene banen') gewenst zijn.

10. Leeg veld met hekken

Goed voorbeeld nutstuin

Goede voorbeelden zoomvegetatie

Legenda:

- Groene buitenrand
- Groene buitenrand - te realiseren
- Autonome metrobaan
- Water - doorgaande rivier
- Rietoevers
- Doorgaande fietspaden
- Doorgaande fietspaden - te realiseren
- Auto ontsluiting - doodlopende insteekwegen aan straatzijde flats
- P Parkeerterrein
- Voetpaden
- Voetpaden - te realiseren
- Hoogteverschillen - ruimte voor bloem- en kruidenrijk grasvegetatie
- Zoomvegetatie - behoud en ontwikkeling gelaagde opbouw met hoofdhoutsoorten, struweel, kruidlaag en bloeiende randbeplanting
- Woonbos - aanvullingen met bomen uit de 1e en 2e orde grootte
- Bestaande voorzieningen - o.a. nutstuinen, sport-, speel-, verblijfsplekken
- Locaties voor nieuwe voorzieningen - o.a. nutstuinen, sport-, speel-, verblijfsplekken
- Bijlmermonument - intensief beheer
- Beheer gericht op behoud oorspronkelijke waardevolle elementen
- Centrale ruimte - parkbeheer gericht op eenheid
- Hofruimte - buurtgroen met ruimte voor lokale initiatieven
- Projectgrens

5 VISIE OP BEHOUD EN ONTWIKKELING MAAIVELDINRICHTING BIJLMERMUSEUM

5.1 Behoud van de ruimtelijke hoofdstructuur

Herkenbare groene randen rond een groen tapijt

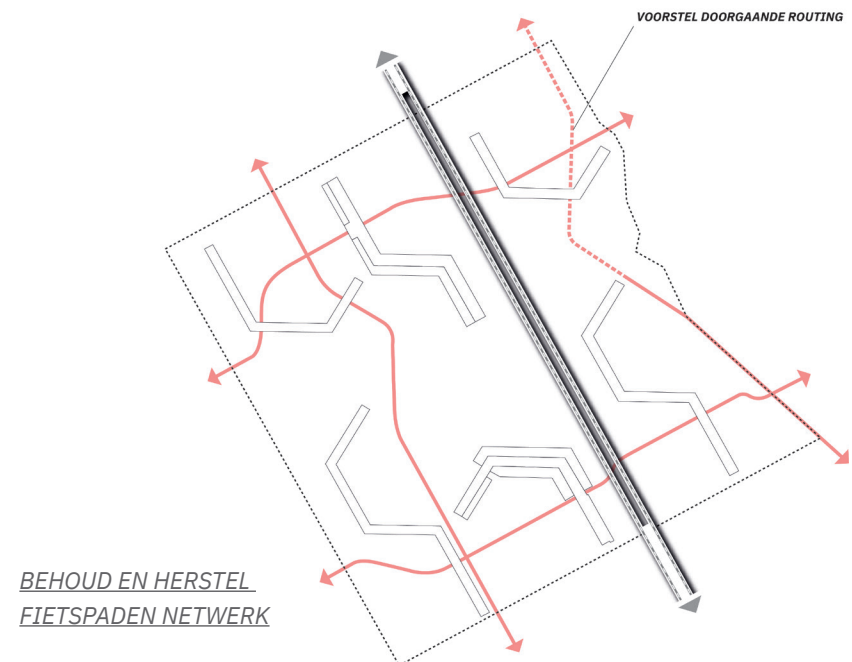
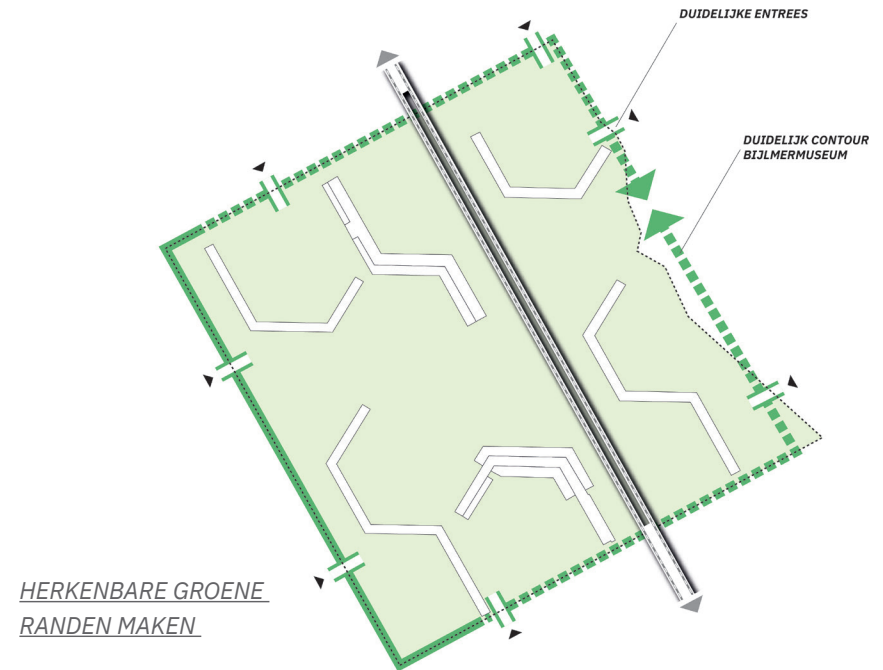
Om de bijzondere positie van het Bijlmermuseum in de vernieuwde Bijlmer te markeren moeten de randen beter herkenbaar worden gemaakt door het planten van forse boomgroepen of geschoren hagen. De rand langs de Groesbeekdreef moet zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat behouden blijven.

Herstel kwadrant van doorgaande fietsverbindingen

Het oorspronkelijke raster van oost-west en noord-zuid fietspaden herstellen, door een nieuw tracé van het Gaasperlaspad te maken, door de poort van Grubbenhoeve heen. Ook langs in de aansluiting naar de Bijlmerdreef en langs de laagbouwwijk Laag Koningshoef is het wenselijk dat dit pad een herkenbaar eigen tracé moeten hebben. Daardoor kan het pad een herkenbare rand vormen aan de oostzijde van het Bijlmermuseum.

Beleving continuïteit metrobaan en waterloop

Het monumentale karakter van het Bijlmermuseum wordt onderstreept door de Metrobaan als 'autonome' lijn waar het maaiveld en het meanderende water 'natuurlijk' onderdoorloopt. De inrichting van het maaiveld loopt zoveel mogelijk 'los' onder de metrobaan.

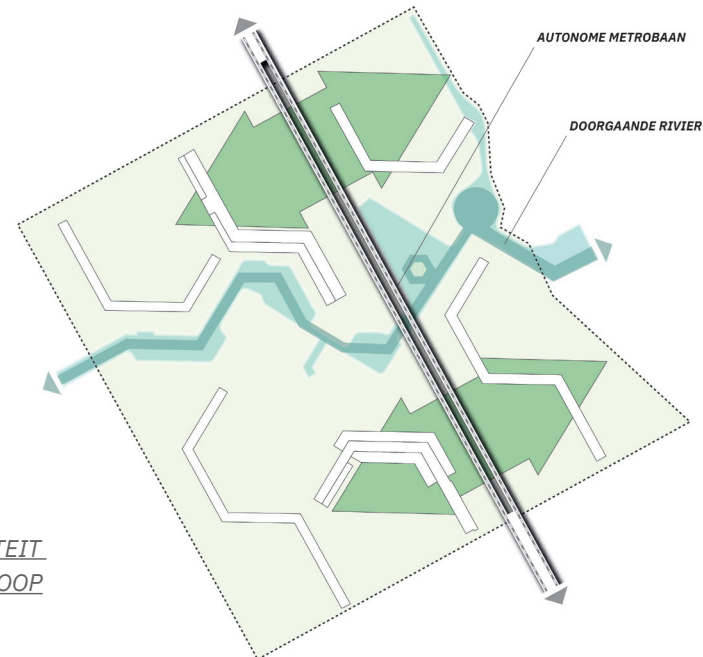

door, zonder op de richting van de metrobaan te reageren. De slinger van de waterloop kan worden geaccentueerd door het benadrukken van binnenbochten en buitenbochten en door vrije zichtlijnen in de lengterichting van het water te behouden.

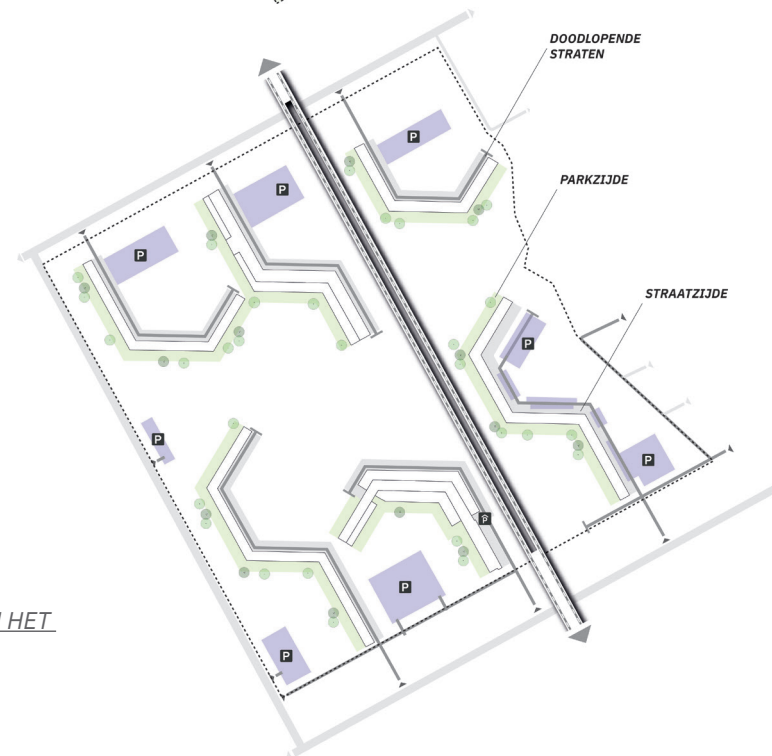
Flats in het openbaar groen

Zoals op het bestemmingsplan is aangegeven hebben de flats een groene en een grijze voet: één zijde grenst aan het openbaar groen en één zijde aan de ontsluitingsstraat naar de entrees: de 'dienstraat'. Alleen Groeneveen heeft een strook tuinen met tuinmuren aan de parkzijde, die afbreuk doet aan de oorspronkelijke opzet. Bij de overige flats is de uitgifte van particulier groen ongewenst, omdat hierdoor afscheidingen in de openbare ruimte geplaatst worden.

Eveneens is in het bestemmingsplan vastgelegd dat de parkeervelden langs de randen aan de Bijlmerdreef en Karspeldreef liggen, met een uitzondering voor Kleiburg. De flatgebouwen zijn ontsloten door een doodlopende 'dienweg' aan de voorzijde. Langs Grubbehoefte en Kikkenstein zijn de dienwegen nu niet doodlopend, maar vormen ze een doorgaande route. Dit doet afbreuk aan het principe en daardoor zijn er ook meer autobewegingen in het gebied, en kruisingen van autoverkeer met fietspaden. Daarom zouden ook deze dienwegen doodlopend moeten zijn, en worden de G-flats direct vanaf de Bijlmerdreef ontsloten, en niet via de parkeerterreinen.

BEHOUD MONUMENTALITEIT
METROBAAN EN WATERLOOP

FLATS MET "VOETEN IN HET
PARK"

5.2 Hoofdprincipes voor inrichting en beheer

Zonering

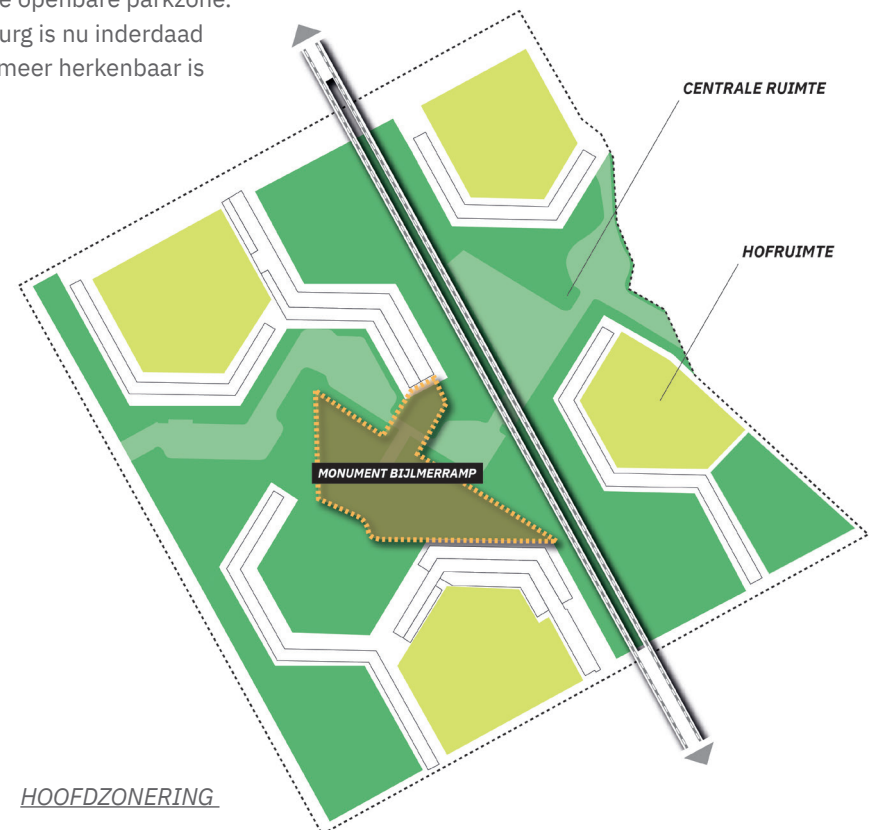
De zonering, die als hoofdconcept onder het ontwerp van het plan Park 3K's (2003) lag, sluit goed aan op de oorspronkelijke ambities voor de inrichting van het groen én op de huidige waarden van het gebied. Alleen de aanduiding 'open randzones' past niet bij de huidige waarden en bij de ambitie om het Bijlmermuseum als sterke groene eenheid zichtbaar te maken.

In de zonering is de eenheid van de centrale open ruimte het uitgangspunt, door deze de aanduiding 'openbare parkzone' te geven. Deze parkzone verbindt het middengebied met de randen. Passend bij het karakter van een openbare parkzone moeten inrichting en beheer voldoende verzorgd en intensief zijn.

Een bijzonder element in dit gebied is de omgeving van het Bijlmermonument, ter herdenking van de vliegramp. Anders dan op de bestemmingsplankaart is aangegeven gaat het hierbij niet alleen om de bouwkundige elementen, maar ook om de aangrenzende groenelementen: de bloementuin, het eikenbosje en de heuvel naar de voormalige entree van Klein Kruitberg. Daarom wordt voorgesteld een ruimere begrenzing aan te houden, zoals ook in Park 3K's was voorgesteld. In dit gebied geldt een intensief beheer, waardig aan een monument. De 'footprint' van Klein Kruitberg en de bloementuin moeten gerenoveerd worden.

De zonering uit Park 3K's onderscheidt 'open randzones' aan de oostrand en de westrand van het Bijlmermuseum.

Deze twee zones hebben echter een heel verschillend karakter. De rand achter Kikkenstein en Gooioord, langs de Groesbeekdreef, is nog het meest oorspronkelijke deel van de groene inrichting en daarom cultuurhistorisch waardevol. Het beheer zou hier gericht moeten zijn op het behouden en versterken van de huidige karakteristiek, als onderdeel van de openbare parkzone. De rand aan de oostzijde van Kleiburg is nu inderdaad een open randzone. Hier is weinig meer herkenbaar is

van de oorspronkelijke aanleg. Langs Klein Koningshoef zijn bijna alle volwassen bomen verdwenen en de parkeervelden zijn te dominant aanwezig in de beleving van het gebied. Deze rand zou door groene herinrichting weer meer een eenheid moeten gaan vormen met de centrale parkruimte.

Daarnaast onderscheidt deze zonering de hoven, ruimtes die begrensd worden door de 'kommen' van het honingraatpatroon met een directe relatie met een woongebouw. In deze hofruimtes is een meer kleinschalige inrichting passend, met specifieke voorzieningen voor de bewoners. In de zonering van de Park 3 K's is de hof van Kleiburg niet als zodanig aangeduid, maar het versterkt de herkenbaarheid van deze plek als voorkant van Kleiburg wanneer de inrichting gevarieerder wordt gemaakt.

Zoombeplantingen begrenzen ruimtes

In de waardering van de huidige beplanting is geconstateerd dat de afschermende 'zoombeplantingen' deels nog als bomen met bosplantsoen aanwezig zijn en deels alleen nog als bomen in het gras. In het oorspronkelijk idee van de openbare ruimte waren deze beplantingen belangrijk om visuele afstand te creëren ten opzichte van de flatgebouwen en om groene verblijfsplekken te begrenzen. Bij de Vernieuwing Bijlmer is bijna alle bosplantsoen verwijderd, uit het oogpunt van sociale veiligheid, maar in deze visie wordt

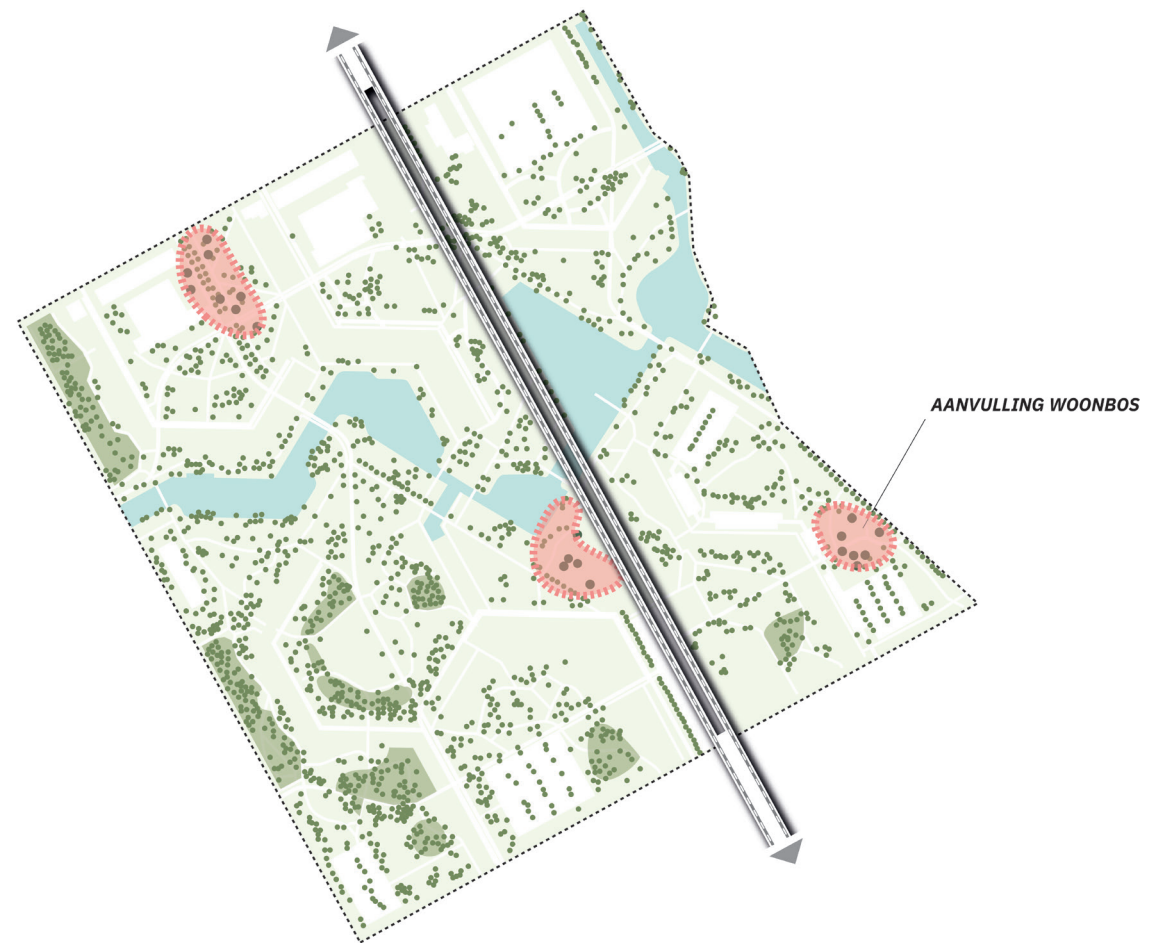

ZOOMBEPLANTING VERSTERKEN

voorgesteld om op strategische plekken, langs randen, weer zoombeplantingen te maken. Deze zoombeplanting krijgen bij voorkeur een meer gelaagde opbouw met hoofdhoutsoorten, struweel, een kruidlaag en bloeiende randbeplanting. Dit sluit aan bij de oorspronkelijk inrichtingsprincipes van het gebied en geeft meer variatie en een hogere ecologische kwaliteit aan de openbare ruimte.

Een gespreid bomendak

Het principe van de groepsgewijs geplante 'hoofdhoutsoorten', die verspreid over het hele gebied het idee van een transparant woonbos geven moet worden behouden en versterkt. De aanwezige bomen zijn een belangrijke waarde van het Bijlmermuseum. De plekken die nu een kale indruk maken moeten door het planten van groepen bomen van de eerste en tweede grootte orde weer ruimtelijke deel gaan uitmaken van het park. De basis zijn de inheemse soorten uit het oorspronkelijke ontwerp, hier en daar aangevuld met parkbomen met een grotere sierwaarde.

BOMENDAK AANVULLEN

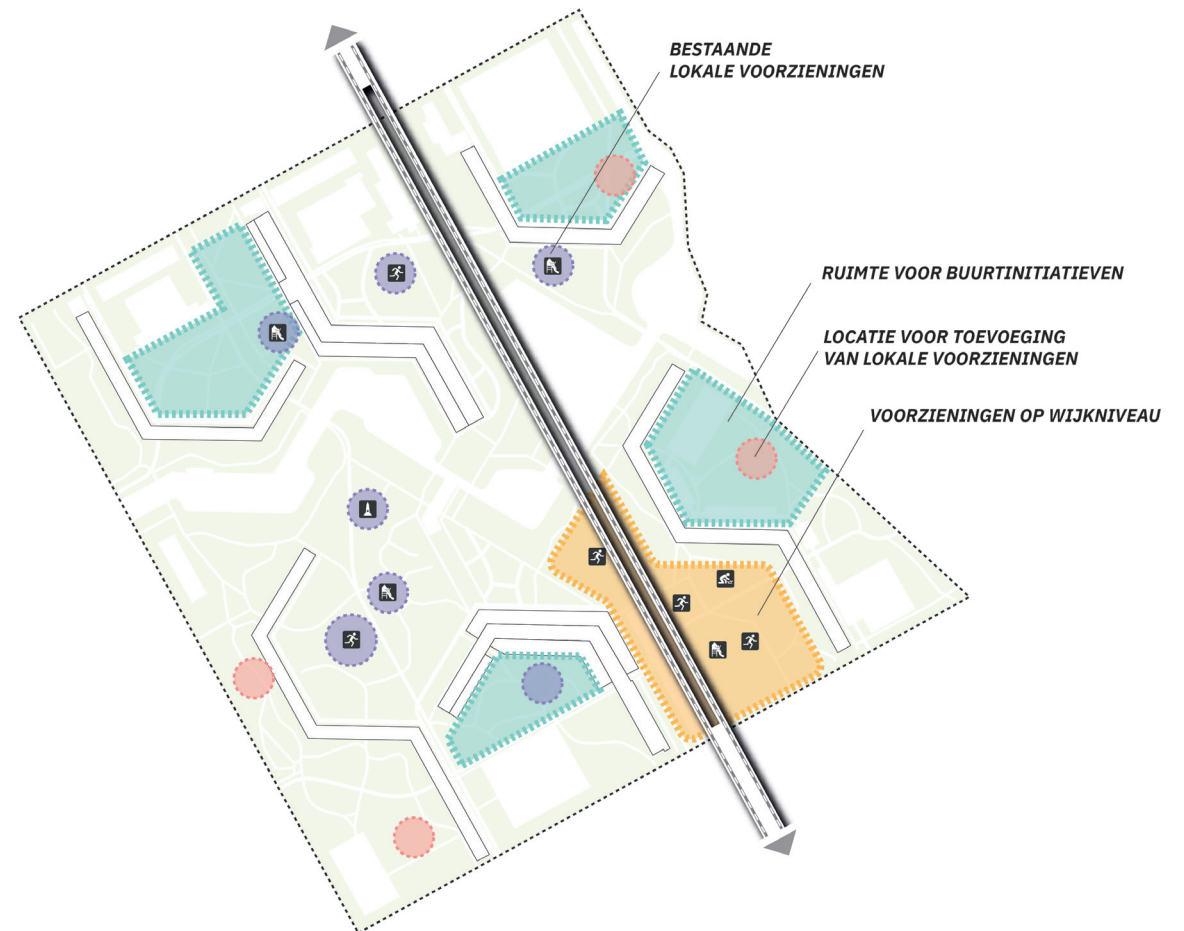
Parkvoorzieningen

Sport- en spelvoorzieningen met aantrekkingskracht voor oudere kinderen, zoals bijvoorbeeld een voetbalkooi, basketbalveld of skatebaan, krijgen bij voorkeur een plek bij metrohalte Kraaiennest of elders in het centrale parkgebied. Ook sport/trimtoestellen en voetbalveldjes kunnen in de openbare parkzone gesitueerd worden. De hoven zijn de meest geschikte plek voor speelvoorzieningen of voor nutstuinen die door bewoners worden onderhouden.

In de openbare ruimte worden geen hekwerken geplaatst. Afscheidingen worden vorm gegeven door hagen of hoogteverschillen.

Dicht netwerk van voetpaden

Het fijnmazige netwerk van wandelpaden dat oorspronkelijk werd aangelegd zorgt nog steeds voor samenhang in het gebied, ondanks het feit dat er ook veel paden zijn verdwenen door het opheffen van onderdoorgangen. Op een aantal plekken rond de G-flats is het oorspronkelijke padenpatroon geheel verdwenen, en daarmee ook de ruimtelijke kleinschaligheid die daarmee werd beoogd. Op deze plekken kan restauratie van oorspronkelijke patronen zorgen voor meer variatie rond de flats.

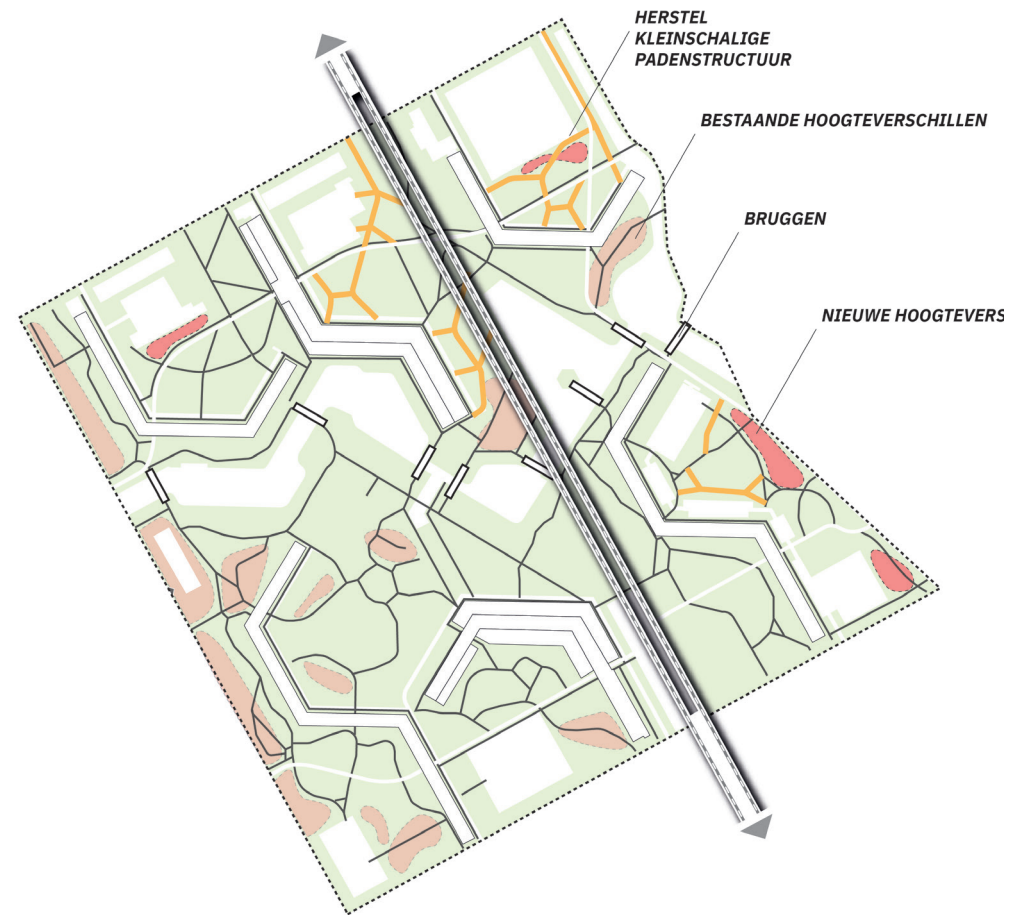

VOORZIENINGEN

Heuvels

Een glooiend maaiveld is karakteristiek voor het Bijlmermuseum. De heuvels zijn voor het grootste deel ontstaan omdat de collectieve binnenstraten, op de eerste verdieping van de flats, vanaf het maaiveld toegankelijk werden gemaakt. Ook paste het in het vormgevingsidoom van de ontwerpers om zachte, natuurlijke middelen te gebruiken.

De nog aanwezige toegangsheuvels moeten bewaard blijven, ook omdat er vaak waardevolle bomen op staan. Door het maken van nieuwe hoogteverschillen kunnen de hoven van de flats meer beschutting en verblijfskwaliteit krijgen.

PADEN EN HOOGTEVERSCHILLEN

5.3 Toetsingskader voor het beheer

De basis voor het groenbeheer wordt gevormd door de hoofdzonering van het gebied: het onderscheid tussen de openbare parkzone, met daarin als bijzonder deelgebied het Bijlmermonument, en de hofruimtes.

Het gebied van het Bijlmermonument moet na een renovatie- intensief beheerd worden, waarbij de grasbaan, de ruimte rond de pergola en de bloementuin worden onderhouden alsof het een (museum)tuin is. In de hofruimtes is het groenbeheer gericht op verblijfs-kwaliteit (zitplekken, speelplekken, nutstuinen) voor de bewoners en op meer variatie door het toepassen van vakken met vaste planten of stroken met bollen in de gazons.

In de centrale parkzone is het beheer gericht op een openbare gebruikskwaliteit die past bij een stadspark, door paden en grasvelden goed verzorgd, schoon en bruikbaar te houden. Dit vraagt om een regelmatig maaibeheer en goed onderhoud van de bomen door de gemeente.

Recent is een bewonersinitiatief voor ecologisch beheer van het groen gestart, onder de naam Voedselbos. Dit initiatief past bij de oorspronkelijke bedoelingen van het groen in de Bijlmer, omdat de ontwerpers in de jaren '70 ook al ruimte wilden laten voor beheer van beplantingen door bewoners en voor het aanleggen van nutstuinen. Bovendien past het bij de wens in deze Visie om weer meer struweel/ bosplantsoen toe te voegen in de

zoombeplantingen.

Alle zoombeplantingen in het Bijlmermuseum zijn geschikte locaties voor ecologisch beheer volgens de principes van het Voedselbos. Centraal principe van een Voedselbos is een gelaagde beplanting, met de opbouw in een kruidlaag, struiklaag en boomlaag, en het toepassen van beplanting met een grote ecologische waarde.

Naast de zoombeplantingen lenen ook de heuvels zich voor ecologisch beheer door bewoners, in de vorm van bloemrijk grasland. Door de verschillen in bezonning en betreding kan er op de heuvels een grote variatie in gras en kruiden ontstaan.

Bij het samengaan van beheer door de gemeente en door bewoners is het belangrijk om goede afspraken te maken over wie wat doet, om de eenheid en de monumentale waarde van de openbare ruimte te behouden. Op basis van de Groenvisie Bijlmermuseum kan een heldere verdeling binnen het groengebied als geheel worden gemaakt:

- het gehele gebied van het Bijlmermonument wordt door de gemeente onderhouden
- alle grasvelden en alle bomen worden door de gemeente onderhouden
- alle oevers van de doorgaande hoofdwatgang worden door de gemeente onderhouden

- alle als zodanig aangeduide zoombeplantingen kunnen als voedselbos door bewonersgroepen worden beheerd, mits de bestaande bomen daarbij niet worden aangetast
- alle heuvels kunnen door bewonersgroepen worden beheerd als bloemrijk/kruidenrijk grasland, mits de bestaande bomen daarbij niet worden aangetast
- de oost- en westoever van de Grubbezee kunnen door bewonersgroepen worden beheerd, omdat hier de doorstroming van de hoofdwatgang minder van belang is dan langs de andere oevers van de hoofdwatgang
- in de hoven kunnen nutstuinen, vakken met vaste planten of velden met voorjaarsbollen door bewonersgroepen worden onderhouden

Omdat het geheel van de zoombeplantingen en heuvels een groot oppervlak vormt is het nodig jaarlijks af te stemmen of dit beheer inderdaad door bewonersgroepen kan worden uitgevoerd.

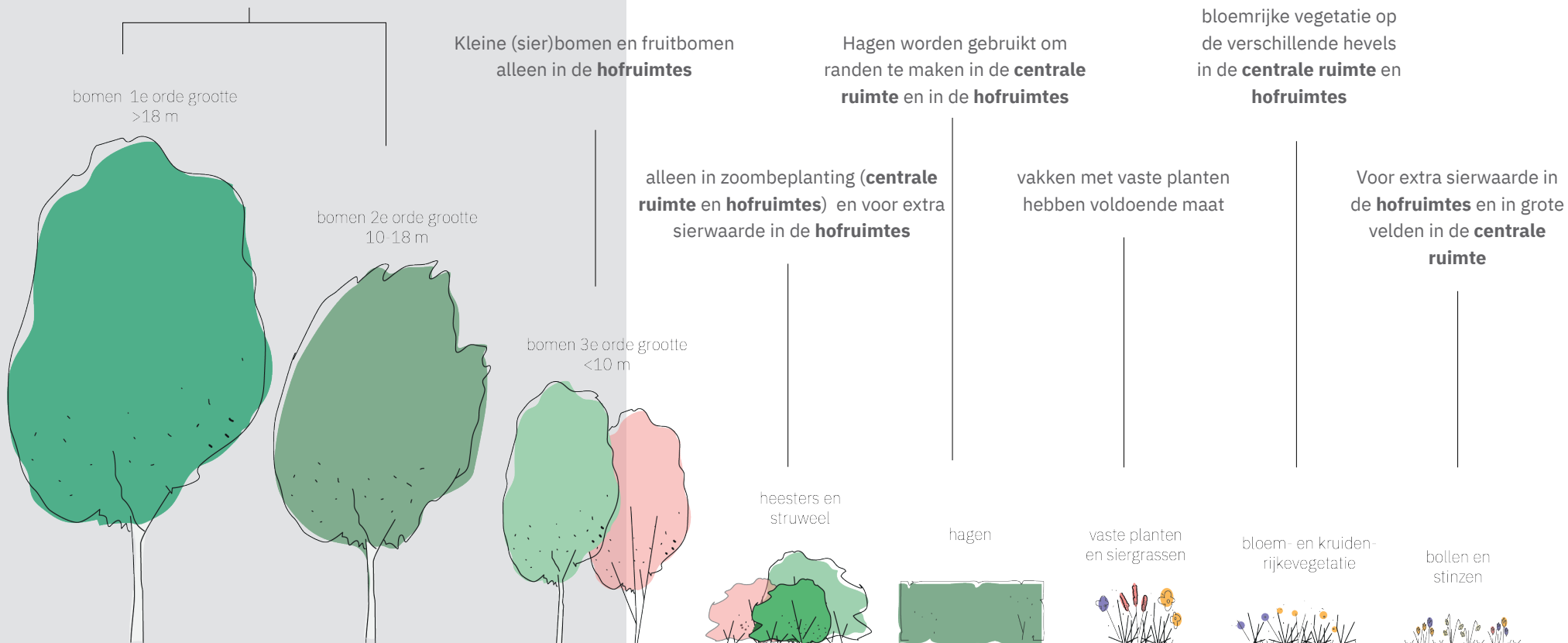
Legenda:

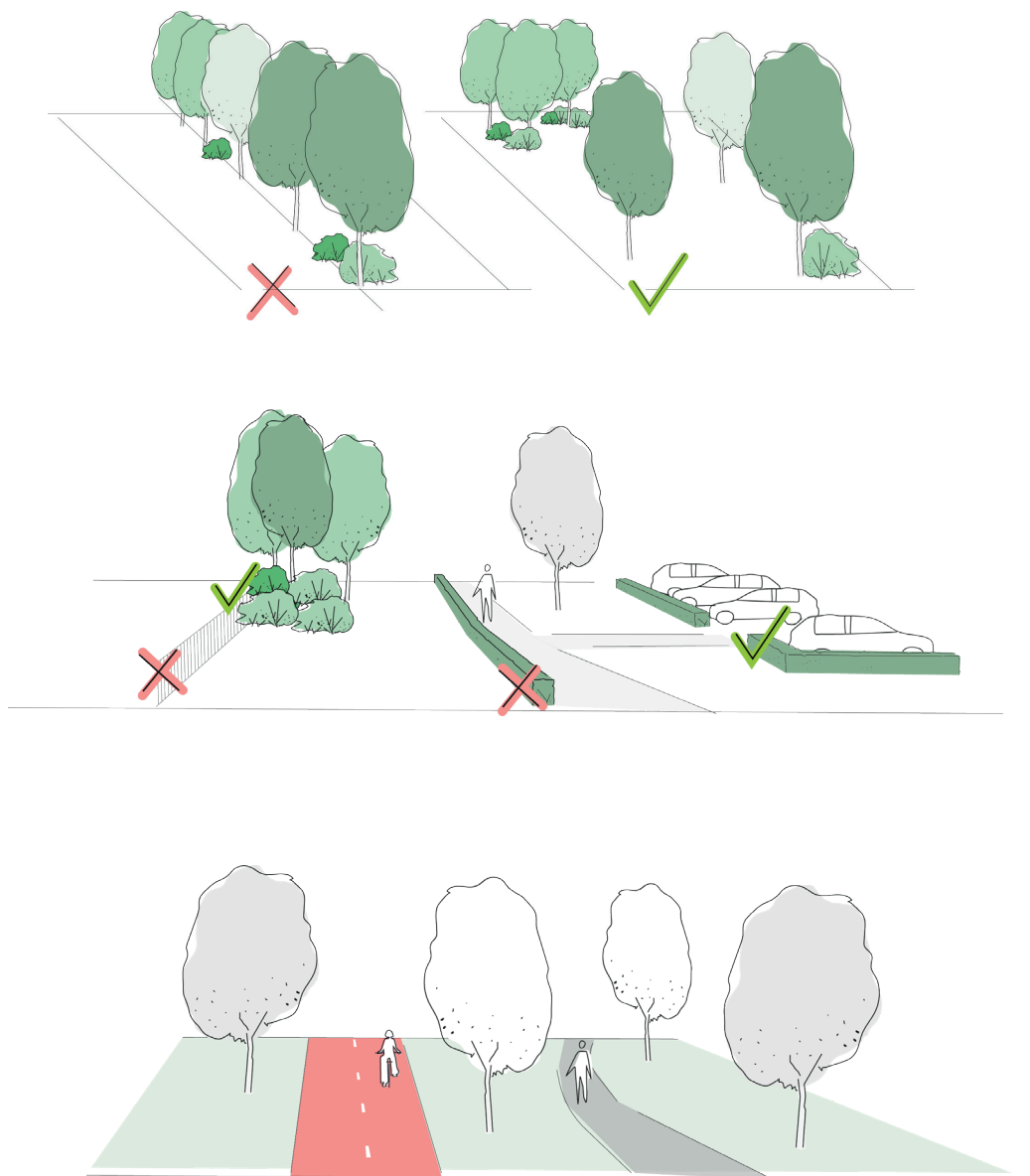
- openbare parkruimte: parkbeheer
- hofruimte: beheer als verblijfsruimte
- Bijlmermonument: intensief beheer als monument
- bestaande zoombeplanting met struiklaag (behouden en aanvullen)
- verrijken zoombeplanting: toevoegen kruidlaag en struiklaag
- heuvels: beheer bloem- en kruidrijk grasland
- rietoevers centrale waterloop
- oeverbeplanting Grubbezee

5.3 Richtlijnen voor de vormgeving van inrichtingselementen

1. Toepassing beplantingssoorten

Meestal in groepsgewijze aanplant voor een gespreid bomendak en een robuuste zoombeplanting in de **centrale ruimte** en de **hofruimtes**.

2. Losse plantverbanden voor bomen en heesters

Bomen worden altijd in een los, niet-geometrisch plantverband geplaatst

2. Hagen en hekwerken

Groene hagen worden gebruikt om randen te maken, niet om paden door de ruimte te begeleiden.

Hekwerken worden niet in het zicht geplaatst.

3. Wandel en fietspaden

Fiets en wandelpaden zijn uitgevoerd in asfalt.

7. Speelplekken

Speelplekken hebben zoveel mogelijk een natuurlijk en avontuurlijk karakter.

8. Steigers

Steigers aan de oever zijn van hout met zitbanken

9. Straatmeubilair

Het straatmeubilair vormt een eenheid in het gehele Bijlmermuseum gebied en sluit aan bij het standaard meubilair van de gemeente.

De verlichting in het openbaar groen bestaat uit de conische mast met kegelarmatuur
Zitbanken bestaan uit een standaard model met vier houten planken

BRONVERMELDING

Geraadpleegde literatuur

- Bureau B+B stedenbouw en landschapsarchitectuur (1997) , Kwaliteitsplan K-buurt Bijlmer
- Gemeente Amsterdam, stadsdeel Zuidoost (2019) Bestemmingsplan Bijlmermuseum
- Laumanns, H. (1971) Het groen in de Bijlmermeer – in: Werk in Uitvoering
- Meyer, H. (1991) Sleutelen aan de Bijlmer- Interpretaties
- Projectbureau Vernieuwing Bijlmer (2014)- Kleiburg- Concept Ontwerp Openbare Ruimte
- Projectgroep Kraaiennest (2003)- Stedenbouwkundig Plan/ Maaiveldontwerp Park 3K's
- Schilt, J. (2019)- Cultuurhistorische verkenning Bijlmermuseum
- Stadsdeelraad Zuidoost (1998)- Concept voordracht Bijlmermuseum
- Stadsdeel Zuidoost (2004), Stedenbouwkundig plan/maaiveldontwerp Grubbehoeve
- Stichting Bijlmermuseum (2019), Geschiedenis Bijlmermuseum

Geraadpleegde personen

- Hans Straver, gemeente Amsterdam, ontwerper Park 3K's
- Tinus Snoek, Waternet
- Peter Larooi en Bert Smit, gemeente Amsterdam, beheerders Bijlmer Oost
- Henno Eggenkamp, Bijlmermuseum

Colofon

De rapportage 'Handreiking maaiveld Bijlmermuseum. Omgang met groen en openbare ruimte in het beschermd stadsgezicht' is in opdracht van gemeente Amsterdam stadsdeel Zuidoost opgesteld door Feddes/Olthof Landschapsarchitecten in samenwerking met Jeroen Schilt, Monumenten en Archeologie Amsterdam.

Feddes/Olthof Landschapsarchitecten

Doelenstraat 32
3512 XJ Utrecht
info@feddes-olthof.nl
www.feddes-olthof.nl

Werkteam

Yttje Feddes (landschapsarchitect, projectleider)
Rick Lensink (landschapsarchitect)
Stijn van de Ven (landschapontwerper, stagiair)

Begeleidingscommissie vanuit Stadsdeel Zuidoost

Bauke Betzema (projectleider)
Joan Simons (Gebiedsteam)
Arjan Somsen (ontwerper openbare ruimte)
Catrinus Mak (Beheerteam)

Projectnummer 449

STATUS afgerond
DATUM februari

